

A művek bűvöletében

Ninkov K. Olga életútinterjúja Baranyi Anna művészettörténésszel

Dr. Baranyi Anna művészettörténész több nagy jelentőségű tárlat rendezőjeként és koordinátoraként ismert a Vajdaságban és Magyarországon, kutatásai máig elengedhetetlenek több jelentős művész (többek között Balázs G. Árpád, Budahelyi Tibor, Juhász Árpád, Glid Nándor, Oláh Sándor, Telcs Ede) életművének megismeréséhez. Munkája során nagyszámú értékes alkotással gyarapította a szabadkai Városi Múzeumnak, vidékünk egyik kiemelkedő jelentőségű intézményének gyűjteményét. A budapesti Zenetörténeti Múzeum munkatársaként, majd vezetőjeként töretlen lelkesedéssel, hivatástudattal és méltósággal folytatta munkáját. A művészettörténészek egyik olyan ritka képviselője, aki éremszakértő, és zenei témákkal is foglalkozik. Hetvenedik születésnapja kapcsán merült fel a gondolat, hogy egy csokorra való írással köszöntsük, és ilyen módon fejezzük ki az iránta és a munkája iránt érzett tiszteletünket, hálánkat, szeretetünket. Köszönjük a *Híd* szerkesztőségének, hogy befogadta az ötletet, és teret enged a tematikus számnak. Köszönöm az életútinterjú ötletét, amelynek készítésekor az alany még nem tudhatott a tervről, így ezen és a bibliográfián kívül minden más itt közreadott írás meglepetés számára. Köszönöm a szövegek íróinak, hogy elfogadták a felkérést, és hiszek benne, hogy ez a kohézió megmarad és erősödik a szakmán belül – amelyben Baranyi Anna munkája és kollegialitása példaértékű marad.

N. K. O.: Kedves Anna, most hogy interjú formájában szeretnénk bemutatni az életutadat, nem kerülhetem ki a családotra vonatkozó kérdéseket. Annál is inkább, mivel tudom, hogy ez neked is fontos. Mikor és hol születtél, mit tartasz fontosnak elmondani az őseidről?

Szabadkán születtem 1952. február 17-én. A kórházból anyukámmal¹ az ő szüleikhez mentünk, akiknek szép tanyájuk volt Emusicon. Apukám² akkor elsőéves egyetemista volt Zimonyban a mezőgazdasági egyetemen. A nagyszüleim nagyon örültek az első lányunokának. Ők három fiúgyermeküket veszítették el, csak a két lányuk érte meg a felnőttkort. Biztonságban és szeretetben cseperedtem a tanyán és Topolyán, ahol anyukám idős nagyszüleivel éltünk együtt a Lenin utcai házban. Apukámat nagyon vártam haza. Amikor kicsit nagyobb lettem, megértettem, miért fontos, hogy ő tanul. Amikor a szüleim 1948-ban összeházasodtak, elhatározták, hogy amint lehetséges, apukám elvégzi majd az egyetemet. Apukám a nyolc gimnáziumot Szabadkán magánúton végezte el, anyukám Topolyán a polgári iskolát fejezte be. Anyukám is nagyon jó tanuló volt, de önerőből csak egyikük tanulhatott tovább. Otthon könyvekkel voltam körülvéve. Ma is különös büszkeséggel veszem kézbe Divald Kornél *Magyarország műemlékei* című könyvét, amelyet apám 1945 júniusában vett meg. A reprezentatív, kemény fedelű, 267 reprodukciót tartalmazó könyv 1927-ben jelent meg, abban az évben, amikor apám született. Ma is csodálom, hogy ilyen drága könyvet vett abban az időben, amikor nagy nélkülözésben éltek. Ezért is különösen értékelem! Apukám elsősorban a költészetet szerette, Arany János volt a kedvence, anyukám inkább a magyar regényírókat és a zenét kedvelte, különösen a zongorára írt műveket hallgatta a rádióban. Nekem is felhívta rájuk a figyelmem. Apukám orvos szeretett volna lenni, de Zágrábban vették fel az egyetemre. A háború után meghatározták, hogy ki milyen szakra mehet. Belgrádban apukám geológusnak tanulhatott volna, keresztapám pedig jogásznak. 1951-től lehetett szabadon választani. Akkor már vártak engem a szüleim, ezért döntött apukám a zimonyi mezőgazdasági egyetem mellett. Tehát téma volt nálunk a tanulás fontossága, abba születtem bele, hogy tanulni jó. Talán még azt is érdemes megemlíteni, hogy már anyukám apai nagyszülei is így gondolkodtak, a gyerekeiket ugyanis szakmára taníttatták. Nagyapám asztalosmesterséget tanult, az egyik bátyja géplakatos volt, aki Franciaországban vitte nagyra, a nővérének pedig boltja volt Bajsán.

N. K. O.: Édesapád komoly szaktekintéllyel rendelkező topolyai agrármérnök volt. Magas termetű, kedves ember volt, sokat meséltél róla nekem. Vojnits

Tivadar a Magyar Szóban 1999. január 16-án megjelent nekrológiájában kivételes embernek nevezi, az anyaföld alázatos szolgájának, szerelmesének. „A topolyai Mezőgazdasági Kutatóintézetben hódolhatott kutatószenvedélyének, (...) számtalan újítását, módszerét elismerték, elfogadták szakmai körökben, és ma is alkalmazzák azokat” – írja. Cikkéből tudjuk meg, hogy édesapád több évtizeden át osztotta meg tudását és tapasztalatait az Újvidéki Rádió Faluműsorában, valamint az Újvidéki TV Barázda című műsorában, sőt a Magyar Szó, a Topolya és Környéke és a temerini Jó Gazda külmunkatársaként is. A családban is megnyilvánult ennek a hatása?

Apám állattenyésztés szakon végzett. A topolyai Dózsa-birtokon, majd a Proteinben dolgozott. Ez egy keverőmalom volt, ahol 1962-ben új takarmánykeveréket dolgozott ki, és több újítása volt a takarmányozás területén. Majd a hatvanas években rövid ideig Topolya alelnöke is volt, de a leghosszabb ideig a topolyai Mezőgazdasági Állomáson kamatoztatta a tudását. Amikor nyugdíjba ment, az unokatestvérem, Holló Dániel lett az utódja. A szüleim nagy szeretettel voltak az unokatestvéreim iránt is, őket is arra buzdították, hogy tanuljanak. Talán apám volt a példakép, vagy a föld szeretete és a felmenők iránti tisztelet hatására többen is mezőgazdasági tanulmányokat folytattak, középiskolát (Holló Etelka), vagy egyetemet végeztek (Holló Dániel), illetve mezőgazdasági gépészmérnöki szakot (Holló András, Palusek András), de van, aki műszaki szakfőiskolát végzett (Turucz Zoltán), és olyan is, aki elektroenergetikát tanult (Holló Imre). Két unokatestvérem (Palusek Mihály és Palusek György) a szülői birtokon maradt, azt fejlesztették, gazdagították és Vajdaság legismertebb termelői között vannak számontartva. Keresztapám, Varga Géza is, miután már megvolt a tanári diplomája, elvégezte a mezőgazdasági egyetemet, apámmal évfolyamtársak voltak. Ő később a topolyai mezőgazdasági középiskola alapító igazgatója és tanára lett.

N. K. O.: A húgod, Katinka szintén mezőgazdasági egyetemre járt, és te is értesz a növények nyelvén.

Igen, a húgom³ is mezőgazdasági egyetemet végzett, növénytermesztés szakon. Nekem ilyen irányú affinitásom nem volt. Egyedül a dísznövényeket szeretem, és a konyhakertet. Nyári reggeleken szívesen tartózkodtam a kertben. Anyukámnak nagyon szép szobanövényei voltak,

a ház előtt pedig a virágoskertben rózsabokrok ontották a virágaikat, köztük színes verbénák és illatos petúniák nyíltak. Jártunk párszor Topolyán a Mernyák kertésznél, ahol az üvegház teljesen elvarázsolt. Igen, a kertészet, a parkok és a dísznövények világa érdekelt volna. A fiatalabb generáció tagjai között lett is tájrendező és kertépítő mérnök, Holló Etelka unokanővérem unokája, Vranić Regina személyében.

N. K. O.: Térjünk vissza a te életutadra. Mivel minden ember gyermekkora meghatározó a további fejlődésében, fontosnak tartjuk megismerni a művészek gyermekkorára vonatkozó adatokat is. Nem hagyhatom ki, hogy most neked tegyem fel az ide vonatkozó kérdéseket. Jártál óvodába?

Az óvoda tőlünk a második sarkon volt (a Lenin utca és a Szent Száva utca sarkán). A nagyon kedves, szép és fiatal Tomik Anna óvó néni sok érdekes foglalkozást tartott. Nagyon látványosak voltak a mesék. A nagyméretű rétegelt lemezből készült kifestett mesefigurákat a valóságot reprezentáló háttérre rakta fel, és úgy mesélte el a történetet. Közben a jelenetek megvilágítására is figyelmet fordított. Olyan hatása volt, mintha színházban lettünk volna! Ez 1957–58-ban volt. Ma is nagyra értékelem a kreativitását, a gyerekek iránt tanúsított figyelmességét és szeretetét. Ő topolyai tanítónő volt, pályájának első éveiben falun dolgozott, majd a lánya születésekor vállalta az óvónői munkát, utána az iskolában tanított. Az óvoda sem működött sokáig abban az épületben, ma magánház van a helyén. A dadus szintén nagyon kedves volt. Egy idő után a húgomat is elvihettem az óvodába, aki két és fél évvel volt tőlem fiatalabb. A kinti közös játékok is tetszettek.

N. K. O.: A mai óvodásokkal nagyon sokat rajzoltatnak. Ti miket rajzoltatok?

Arra nem emlékszem, hogy mit rajzoltunk. Vannak valamilyen emlékeim pálcikaemberekről, de kiskoromban a rajz nem jelenthetett különösebb élményt számomra. Abban az időben játékból is sokkal kevesebb volt a gyerekeknek, mint manapság. Arra emlékszem, hogy voltak gumiálatkák és gumibabák. Sőt, baba szoba- és konyhabútorunk is volt a húgommal. Szerettük a társasjátékokat, nyáron pedig sokat labdáztunk és ugrálóköteleztünk. A legkülönösebb játékom egy alvóbabá volt. Mielőtt iskolába indultam, a nyári szünetben kivették a mandulámat. Orvoshoz jövet-menet anyukámmal nézegettünk egy nagyon szép, nagy alvós

babát Szabadkán, a Rudics utca sarkán lévő könyvesbolt melletti nagy drogéria kirakatában. A baba teste kaucsukból volt, nem pedig gumiból, a fejét és a végtagjait lehetett mozgatni, haja is volt, és szépen fel volt öltöztetve. Ült a kirakat közepén! Ilyet korábban nem láttunk. A boltban is csak ez az egy példány volt belőle. Nekem nagyon tetszett! Anyukám megígérte, hogy ha túl leszek a mandulaműtéten, akkor megveszi nekem a babát. Meg is lett a baba, és sokáig díszje volt a szobánknak.

N. K. O.: Milyen általános iskolai emlékeid vannak?

Mindennél jobban örültem, amikor iskolás lettem. A patinás Csáki Lajos Általános Iskolába jártam, amely 1912-ben épült polgári iskolának. Sikerrült egy évvel korábban beiratkozni. Erre nagyon büszke voltam! Lantos Irén tanító néni tanított, aki szigorú, de jó pedagógus volt. Örök emlékem marad, amikor a második osztály után az iskolánk szervezésében az osztályból négyen Omišra mentünk nyaralni. Ott Lantos tanító néni és férje, Lantos Károly (később latint tanított a topolyai gimnáziumban) úgy gondoskodott rólunk, mint a saját gyerekeiről. Élményekben gazdag három hetet töltöttünk ott.

Harmadik osztályban Bajsáról jött egy idős tanító néni, Setellai Etelka, aki a matematikát tanította. Az órái egyszerűen elbűvölőek voltak. A felső osztályokban Pataki Magdolna tanárnő lépett a helyébe. Ő is kiváló volt, jártam a matematika szakkörre is. A szüleim szintén nagyon szerették a matematikát. Jókat beszélgettünk egy-egy bonyolultabb szakköri feladat megoldásáról. Ők a híres topolyai matematikatanár, Matkovics különóráin ismerkedtek meg. A meséikből úgy képzeltem el, hogy nagyszerű pedagógus volt, akihez a fiatalok szívesen jártak, hogy elmélyítsék az ismereteiket. Apámat egész életében érdekelte a matematika, különösen a prím-számokkal foglalkozott. Általános iskolás koromban úgy gondoltam, hogy majd matematikatanár leszek. Mostanában hallottam az egyik unokatestvéremtől, hogy az apai nagyapám is kítűnő matekos volt. Ő földműves volt, de ha az unokája, aki tőle járt iskolába, nem értett valamit, bármilyen munkát megszakított, hogy elmagyarázza neki. Nem csoda, hogy Holló Imre unokaöcsém lánya, Rita később matematika-tanárnő lett.

N. K. O.: Tekintettel arra, hogy művészettörténész lettél, meg kell kérdeznem, hogyan álltál abban az időben a rajzórakkal?

A rajz is érdekelt, különösen nagy hatással volt rám Németh Anna, aki hatodik osztálytól kezdve tanított. Abban az időben különleges értéknek számított, legalábbis a számomra, ahogyan Ő tanította a rajzot. Egészen biztos, hogy a hatására többféle kreatív képzőművészeti munkát készítettem otthon. Németh Anna jelentős vajdasági keramikumművész és számtalan díjjal elismert pedagógus. A legkiválóbbak közé tartozott, mély tisztelettel viseltetek iránta! Az óráin különféle technikákkal ismerkedtünk meg. Például szappanból fejet faragtunk, mozaiktechnikával is dolgoztunk, a sokszorosított grafika alapjait is megismertük. Gipszlapra karcoltunk vagy véstünk, majd levonatot készítettünk. Sok új téma is volt, ami nagy lendületet adott a fantáziának. Egy barokkos női színházi kosztümrajzom díjat nyert egy külföldi kiállításon. Ezt a témát többen az osztályból nagyon ötletesen oldottuk meg.

A családban az apai nagyanyám nővére, Győri Piroska volt tehetséges rajzoló. Ő apáca-tanítónő volt, zeneileg is képezte magát, és rajzolni is tanult. Mesélték, hogy leginkább portrékat készített, amelyek nagyon élethűek voltak. Sajnos én nem ismertem, mert fiatalon meghalt. A családnak nem volt rá lehetősége, hogy nagymamámat is taníttassák, de ő egész életében sokat olvasott, és igen művelt volt.

N. K. O.: Mivel foglalkoztál a legszívesebben a szabadidődben?

Ha volt szabadidőm, leginkább a nyári hónapokban, akkor kézimunkáztam. A barátnőmtől, Faragó Amáliától tanultam meg horgolni, ő pedig az anyukájától sajátította el. Elkezdtem keresztszemes hímzésekkel foglalkozni. A karton is napirenden volt, amiből táskákat terveztem, továbbá rajzokat készítettem arról, hogy a lakóházak padlasterét miként alakítanám át lakássá. Valamit mindig csináltam a két kezemmel. Végül is az én gyerekkoromban nem volt tévé meg mindenféle okos kütyü. Mire lett televízió, addigra már annyi mindennel foglalkoztam, hogy csak azokat a műsorokat néztem, amelyek valóban érdekelték.

Biciklizni is nagyon szerettem. Negyedikes vagy ötödikes lehettem, amikor kaptam egy olasz gyártmányú szabadonfutó biciklit. Nagy esemény volt ez abban az időben! Később a húgom is kapott. Akkor még nem volt autójuk az embereknek, biciklivel jártak mindenfelé. Mi is mentünk a tanyára biciklivel, és nagyon élveztük. Később lett egy Citroën autónk,

és amikor betöltöttem a 18. évemet, megszereztem a jogosítványt. Autózni is nagyon szerettem. A gimnáziumi osztálytársaim közül is sokan rendelkeztek jogosítvánnyal, mire eljött az érettségi ideje.

N. K. O.: Mikor és hogyan lépett az életedbe a zene?

Kiskoromtól kezdve tanultam zongorázni. Az első tanárnőm Csernai Mária fiatal tanárnő volt. Mindennap jártam hozzá, mivel akkor még nem volt zongoránk, és nála gyakoroltam. Később az ő édesanyja, Pressburger Gizella volt a tanárnőm. 1963 decemberében vették a szüleim az új, páncéltökés, különleges formájú Weinbach zongorát, amelyre apukám Belgrádban, a technikai vásáron figyelt fel. Akkor kezdődött komolyabban a zongorázás. Abban az időben Topolyán még nem volt zeneiskola, ezért Szabadkára jártam magánórákra Szárity Piroska tanárnőhöz, illetve kezdetben ő járt hozzánk vasárnaponként megtartani a dupla órát. Utána én utazgattam Szabadkára Piroska nénihez, Lévai Annához pedig szolfézsórákra jártam. Így tudtam vizsgázni a szabadkai alsó fokú zeneiskolában. A húgom hegedülni tanult. Először Topolyán Tóth Páltól, majd Szabadkán Stanko Vasilijevičtől, aki nagyon tehetségesnek tartotta.

A Csáki Lajos Általános Iskolában az énekórákat is kedveltem. Dragoslavić Lucija, finom megjelenésű, kedves tanárnő tanította az éneket. Az órákon énekeltünk, de zeneszerzőkről és zeneművekről is tartott szép előadásokat. Ezen kívül többen az osztályból melodikázni és xilofonozni tanultunk tőle. Komoly zenekart hozott létre, mellyel az iskolai ünnepeken szerepeltünk. Harmonikázni is tanultam. 1966-ban alapították meg Topolyán a zeneiskolát, akkor már elsős gimnazista voltam, de harmonikából itt vizsgáztam, több évfolyam anyagából egyszerre (1. kép).

N. K. O.: A középiskolai éveidben kerültél Szabadkára, ami által szorosabb lett a kapcsolatod a várossal és a zenével. Itt lettél két legendás tanár, Milkó Kora és Vinkler Imre diákja is. A korán távozó Vinkler diákjai között voltak például Dormán László, Branka Dejanović Šadi, Szombathy Bálint, Danyi Magdolna is. Amikor felkértek, hogy a tavaly megjelenő Vinkler-monográfiának legyél a recenzense, még nem tudhattad, hogy egyben adatközlőként is szerepelni fogsz a könyvben. Hogyan foglalnád össze a két tanárral való kapcsolatodat? A középiskola új fejezetet nyitott az életemben. A gimnázium természet-tudományi tagozatát Topolyán kezdtem az 1965/1966-os tanévben, de

1. kép: A Csáki Lajos Általános Iskola ünnepe. Topolya, 1964 körül. Palusek Anna a melodikázók sorában jobbról a negyedik

a második osztálytól Szabadkára jártam, mivel felvételt nyertem a középfokú zeneiskola zongora szakára. Milkó Kora növendéke lettem. Ezt tekintem az élet egyik nagy ajándékának. Akkor már nyugdíjasként tanított, én voltam az utolsó középiskolás növendéke. Különleges egyéniség volt, hihetetlen tudással és tapasztalattal rendelkezett. 1945-től 1966-ig volt a Szabadkai Zeneiskola tanára és igazgatója. Előadóművészként 1929-től jelentős sikereket ért el Budapesten, Szabadkán, Belgrádban, Szarajevóban, Zágrábban, Ljubljanában, Eszéken és az ország további városaiban. Minden mondata, minden megnyilvánulása értékes volt. A tanulás élményeit a rendszeres hangverseny-látogatás egészítette ki. A zenede koncerttermében sok jó előadást tartottak, elsősorban a zeneiskola növendékei léptek fel. Amikor negyedikes voltam, Mozart D-dúr zongoraversenyének első tételét a tanárnővel adtuk elő. Ma is melegség önti el a szívem, ha erre gondolok.

Milkó Kora mellett valójában a gimnáziumi órák nem annyira érdekeltek. Csetvei Mária magyartanár nő maradt emlékezetes számomra, ő volt az osztályfőnököm. Nyilas Imre fizikatanárt is nagyra értékeltem. Vinkler

Imre óráit nagyon vártam, de sajnos mindössze egyetlen óráján volt alkalmam jelen lenni. Az óra végén ezt írta fel a táblára: *Utolsó óra volt.* A gimnázium gyászba borult, és Vinkler után nem volt művészettörténet-tanítás a természettudományi tagozatokon. Mindenki különlegesen tartotta őt, a szó legnemesebb értelmében.

N. K. O.: Szabadkán élénk zenei élet volt abban az időben, aminek a zeneiskola volt az ütőere. Milyen volt itt növendéknek lenni?

A szecessziós városháza gyönyörű dísztermében még nagyobb élmény volt hallgatni a kiváló művészeket, akik Szabadkán vendégszerepeltek. Számunkra pedig az volt a megtiszteltetés, hogy a vizsgahangversenyt ebben a gyönyörű teremben adhattuk elő a Szabadkai Filharmonikus zenekarral (2. kép). De a legkülönlegesebb élmény az volt, amikor tanárainkkal, Lévai Annával, Égető Gabriellával és még másokkal többna-

Subotička filharmonija

Ponedjeljak
7.
juni 1971.

PRIREDUJE
u Domu kulture (Gradska kuća)

Početak u
20
sati

KONCERT
apsolvenata Muzičke škole u Subotici

Dirigent: **MILAN ASIĆ**

Solisti: Ana Palušek - klavir,
Margita Probojčević - flauta,
Gabor Lendel - violončello,
Ladislav Mezei - violončello,
Miloš Nikolić - klarinet

Na programu: GLUCK,
BOCCHERINI,
VIVALDI,
MOZART,
WEBER

Cene ulaznica: 4 i 5 din. - Prodaja ulaznica na blagajni Doma kulture (soba broj 237 - II sprat)

2. kép: A szabadkai Zeneiskolások érettségi koncertjének plakátja, rajta Palusek Anna neve. A koncert a Városházán került megrendezésre 1971. június 7-én

pos budapesti kirándulásra mentünk. Harmadikos voltam akkor, a koncertek és színházi előadások mellett a Zeneakadémián Ránki Dezső és Kocsis Zoltán óráit hallgathattuk meg. Különleges élmény volt, hiszen ők velünk voltak egykorúak, de már zongoraversenyeket nyertek és a Zeneakadémiára jártak. Nagy ajándék volt közéről látni és hallani fiatal, nagy művészeket. Ránki Dezső tizennyolc évesen nyerte meg a zwickau-i nemzetközi Schumann-verseny 1. díját. Kocsis Zoltán pedig szintén tizennyolc éves volt, amikor a Magyar Rádió Beethoven-versenyét megnyerte.

Szabadkán a koncertek mellett a színházi előadások voltak nagyon vonzóak számomra, amelyeket gimnáziumi osztálytársaimmal látogattam. A legjobb férfiszínész Milkó Kora öccse, Pataki László volt, akinek tiszteletére később megalapították a Pataki-gyűrűt. Végül még a Jamrik család is fontos szerepet játszott az életemben. Ők Szabadkán a Matko Vuković utca sarkán laktak, a gimnázium közelében. Jamrik Lajos és Ilona Temerinből költöztek Szabadkára, ahol tévéjavító műhelyt nyitottak. Náluk laktam topolyai barátnőmmel, Bata Valériával, aki szintén zongora szakos volt. Jamrikéknak két kisgyerekük volt, Edit és Lajos. Nagyon sokat dolgoztak, és a nagymama, akit Ilonka néninek hívtunk, gondoskodott mindenkiről. Hozzánk is úgy viszonyultak, mintha családtagok lennénk. Ilonka néni mindig tudta, hogy ki hány órákor reggelizik, mikor érkezik az ebédre és a vacsorára. Náluk minden feltétel megvolt ahhoz, hogy jól érezzük magunkat és a tanulással foglalkozunk. A zongorát Lifka Sándornétól béreltük. Lifka néni egészen más miliőben élt, mint amilyennel mi addig találkoztunk. Amikor vittük a bérleti díjat, el is beszélgetett velünk egy kicsit, meg is mutatott valamit a sok különlegességből, ami a lakásában volt. Ezekkel később a szabadkai Városi Múzeumban kerültem kapcsolatba.

N. K. O.: És a múzeum, amely a későbbiekben a munkahelyed lett? Topolyán még sokáig nem volt múzeum, de Szabadkán igen. Van gyermekkori vagy ifjúkori emlékezetes élményed a múzeummal kapcsolatban?

Egészen kicsi voltam, amikor szüleim először elvittek a szabadkai Városi Múzeumba. Akkor még a Raichle-palotában volt. Varázslatos világ nyílt meg előttem. Számomra a múzeum sokáig különleges helynek számí-

tott, és el sem tudtam képzelni, hogy majd egyszer én is ott dolgozom. A szüleim mindig arra törekedtek, hogy húgomnak és nekem minél jobb feltételeket biztosítsanak a tanuláshoz. Az is fontos volt nekik, hogy sokat lássunk a világból, hogy szélesebb látókörünk legyen. Nyaranta a tengerparti nyaralásból hazafelé mindig útba ejtettünk egy-egy nagyvárost, vagy természeti kincseket néztünk meg. Amikor befejeztem a gimnázium második osztályát

3. kép: Palusek Anna Amszterdamban, 1968

1968-ban, apukám szakmai útra ment Hollandiába, és elvitt magával. Több múzeumot is felkerestünk, és eredetiben láttam a nagy holland festők alkotásait. Akkor voltam először hangszermúzeumban is. Rendkívüli élmény volt számomra. A holland táj is lenyűgözött, és az ottani életszínvonal is, ami jóval magasabb volt, mint a miénk. A földművesek tanult emberek voltak, angolul is beszéltek, autóval jártak, és teljesen gépesített volt a gazdaságuk. Apukám a szakmájából kifolyólag sokat járt külföldre, mindig eljutott a nevezetes múzeumokba is, és szép, színes katalógusokat hozott (3. kép).

A topolyai gimnázium szervezésében látogattuk meg Belgrádban a nagyszabású van Gogh-kiállítást 1966-ban, ami felejthetetlen élmény maradt. Megvettem a katalógust is, amit természetesen különös szeretettel őrzök.

N. K. O.: Amikor a pályaválasztásra került a sor, miért döntöttél a művészettörténet mellett?

Amikor befejeztem a középfokú zeneiskolát, egy kicsit eltávolodtam a természettudományi területektől, mivel a gimnáziumot egy évvel korábban fejeztem be. Már a múlté volt az a gyerekkori elképzelésem, hogy majd matematikatanár leszek. A szüleimmel és a keresztapámmal is átbeszél-tük, hogy milyen affinitásokkal rendelkezem. A szüleim azt hangsúlyozták, hogy olyan pályát válasszak, amit szeretek, ne a pénz érdekeljen. Milkó Kora tanárnő nem javasolta a tanári pályát, ami a zongoraszak elvégzésével járt volna. Ő azt mondta, hogy a kutatói munka felelne meg nekem a legjobban. Akkor még nem sejtettem, hogy az én esetemben ez mit jelent. Azt tudtam, hogy apám sikeres kutató, de akkor még fogalmam sem volt arról, hogy egyszer én is a kutatómunkában lelem a legnagyobb öröömöm. A belgrádi Zeneakadémia zenetörténet szakára adtam be a jelentkezésemet. Ott a titkárnő megkérdezte, hogy jelentkeztem-e még valahova. Ezt a kérdést azért tette fel, mert a zenetörténet szakra csak öt-hat egyetemistát vesznek fel évente, tehát ha nem sikerül a felvételi, akkor egy évet veszítek. Dilemmában voltam, hogy hova is jelentkezsek. Akkor már ismertem Baranyi Donátot, aki később a férjem lett, ő javasolta a művészettörténetet. Én akkor nem is tudtam, hogy létezik Belgrádban ilyen lehetőség. Neki egy gimnáziumi osztálytársa, Lódi László járt oda. Mivel mindig csodáltam a szép festményeket és a múzeumok világát, ezért felkerestem az egyetemet, és beadtam a jelentkezést. A gimnáziumban nem tanultam művészettörténetet, ezért vettem egy szerb nyelvű művészettörténet-könyvet és elkezdtem készülni a felvételire. Nagy öröömre felvettek mindkét helyre. Fél évet jártam a zenetörténetre is és a művészettörténetre is, hogy könnyebben tudjak dönteni. A művészettörténet szakon számomra nagyon jó előadásokat tartottak a professzorok, ezért döntöttem a művészettörténet mellett. Ennek a döntésemnek ma is örülök (4. kép).

N. K. O.: Nem jelentett akadályt a nyelvtudás hiánya a felvételin és a tanulmányi évek idején?

Mindig is arra gondoltam, hogy Belgrádban tanulok majd. Apámtól és Keresztapámtól nem hallottam arról, hogy problémájuk lett volna

4. kép: Elsőéves egyetemistaként a topolyai Foto Rind stúdiójában, 1971/72

a szerb nyelv miatt. Mástól sem hallottam ilyenről. A felvétellel kapcsolatban, amelyre 1971-ben került sor, kellemes emlékeim vannak. Mindent egyedül intéztem Belgrádban, az is természetes volt a szüleimnek, hogy egyedül autózom oda. Azt azonban utólag belátom, hogy nagy vállalkozás volt szerb nyelven felvételizni művészettörténetből, azaz olyan tárgyból, amit magyarul sem tanultam. A tetejében kevés időm volt a felkészülésre. De bátor voltam! Vagy elszánt? Amikor a felvételin nyelvi probléma miatt elakadtam, a tanár megkérdezte, hogy milyen nyelven beszélek. Mondtam, hogy magyarul, amire az volt a válasza,

hogy nagyon jó, hasznát veszem a magyar nyelvnek és könnyebben eljutok Budapestre is a Szépművészeti Múzeum kiállításait megnézni, az egyetemen meg majd megtanulok szerbül. Ezzel be is fejezte a felvételiztetést. Az első éven még nehéz volt követni az előadásokat, a sok szak kifejezés miatt is, ennek ellenére úgy éreztem, hogy jó helyen vagyok. Lódi László volt még magyar és Magyarországról egy szerb pap lánya, Mira beszélt magyarul. Jól éreztem ott magam. Belgrádban általában szimpátiával voltak az emberek a fiatalok, az egyetemisták iránt. Kiejtés vagy grammatikai hiba miatt soha sehol senki nem tett megjegyzést. Természetesen jobb lett volna, ha tökéletesen tudom a nyelvet, többször gondoltam is arra, hogy az anyai nagymamám, aki olyan sokat foglalkozott velem kiskoromban, megtaníthatott volna bunyevácul. Ő perfekt beszélt magyarul, ezért a családban magyarul beszéltek. Csak imádkozni és a testvéreivel, rokonaival vagy a hozzájuk látogató, magyarul nem tudó emberekkel hallottam bunyevácul beszélni. Olyan előfordult, hogy

reggelente bunyevác mondókákkal és nagy tál frissen sült pogácsával ébresztett bennünket. A tanyán azt tapasztaltam, hogy olyan nyelven kell beszélni, hogy a másik megértse. A tanya Lipár és Bajsa között volt. Lipáron főként szlávok éltek (Likából és Boszniából származó családok), Bajsán pedig magyarok. A nagyszüleimnél megfordultak a lipáriak és a bajsaiak, a gazdálkodók és napszámosok is. Kapáláskor, aratáskor és kukoricaszedéskor napszámosok jöttek dolgozni, de más munkákra is alkalmaztak embereket. Például nyáron a két hatalmas eperfa termését, amelyek az udvarban voltak, rendszeresen egy bajsai család fiai rázták le a nagy ponyvákra, azután a cefrébe került. A tanyán a lényeg a tisztességen és a becsületes munkán volt.

A magyar rokonaink és az ismerősök is nagyon tisztelték a nagymamát, a jó ízlését pedig sokszor a bunyevác származásával kötötték össze. Valóban nagyon igényes volt a környezetére és szeretett finom, jó minőségű textíliákat vásárolni. A nagymamámról az is eszembe jut, hogy Oláh Sándor festőművész szintén a bunyevác lányok szép öltözete ragadta meg. A nagyapám pedig a kiváló humorérzékéről volt ismert. Őt is szerették az emberek, a magyarok és a szlávok egyaránt! Úgy érzem, hogy nemcsak abba születtem bele, hogy tanulni jó, hanem abba is, hogy a különböző kultúrák jól összeegyeztethetők.

N. K. O. : Milyenek voltak a mindennapjaid Belgrádban? Úgy tudom, ehhez a városhoz kötnék nemcsak az egyetemi éveid, hanem a házasság kezdete is. Amikor elsőéves voltam, egy kedves középkorú hölgnél, Prica Jelkánál laktam, a szintén elsőéves egyetemistákkal, Milenával és Verával. Jelka kedves és figyelmes volt hozzánk, igazán otthonosan éreztük magunkat nála. Én kezdetben nemigen vettem részt a társalgásban, inkább csak hallgattam a beszélgetéseket. De amikor beköszöntött a tavasz, a sok virágzó fa és a madarak csicsérgése arra készítetett, hogy megszólaljak. A második szemeszter alatt Donáttal elhatároztuk, hogy amikor vége lesz a vizsgaidőszaknak, összeházasodunk. Így is történt. Jutányos áron béreltünk egy garzonlakást a Knez Danilova utcában egy szimpatikus idős úrtól, Dejanović Nićifortól. Földszintes háza volt, amelynek udvarára több kisebb lakás nyílt. Nagyon kellemes, nyugodt része volt ez Belgrádnak a Tašmajdan park közelében. Az ott lakó emberek figyelmesek

5. kép: Fiatal házaspár: Baranyi Anna és Donát, 1972

voltak egymáshoz, mindenki mindenkinek köszönt és a „Kako ste?” sem maradhatott el. Jól éreztük ott magunkat. Ekkor lettem Baranyi Anna, Palusek Anna helyett (5. kép).

Szabadidőnkben legtöbbször színházba jártunk, elsősorban a Jugoslovensko dramsko pozorištét szerettük. A mozik közül a Kinoteka volt a kedvencünk. Sokat sétáltunk Belgrád utcáin, főként a Tašmajdan parkban és a Kalemegdanon. A könyvesboltokba is rendszeresen benéztünk. A legemlékezetesebb könyvvásárlásom az marad, amikor nagy boldogan megvettem a négykötetes *Enciklopedija likovih umjetnosti* című kiadványt, amelynek a súlya kötetenként bő három kiló volt. Hogy mennyi besorozva négygyel, ki se mondom. A hazacipelése próbára tett! Ami az éttermetek illeti, a Dalmatinski restoranba jártunk gircicét enni, és néha „lignje”-re (tintahal) is teltt. Nagyon finom volt, és ott is kulturált emberek fordultak meg.

N. K. O.: Kik voltak a tanáraid? Volt-e kedvenced közülük?

A professzorok nagyformátumú, tiszteletre méltó emberek voltak. Sokan közülük akadémikusai ranggal. Tanított bennünket Branko Gavella (archeológia, antik művészettörténet, antik görög művészettörténet),

Svetozar Radojčić akadémikus (középkori művészettörténet), Ljubomir Maksimović akadémikus (Bizánc története), Vojislav J. Đurić akadémikus (szerb középkori művészettörténet), Vojislav Korać akadémikus (jugoszláv építészettörténet), Dejan Medaković akadémikus (szerb művészet a 18. században), Jovanka Maksimović (a középkor művészettörténete), Radmila Mihailović (reneszánsz művészet), Lazar Trifunović (modern művészettörténet), Đorđe Mano Zisi (muzeológia), Dragan Jeremić (esztétika) és mások.

A legemlékezetesebb az a nyári gyakorlat maradt számomra, amelyet Karlócán töltöttünk 1975-ben. A szép barokk város templomait tanulmányoztuk, az építészetet, az ikonosztázionokat és a templomok mozgatható ikonjait. Három csoportra voltunk osztva, én az építészettel foglalkozó csoporthoz tartoztam. Egyszer arra lettem figyelmes, hogy egy festménnyel kapcsolatban, amelyen a kollégák nem találtak aláírást, Dejan Medaković professzorral és Miodrag Jovanović docenssel konzultálnak. A stílus alapján arra a megállapításra jutottak, hogy nagy valószínűséggel Dimitrije Avramović festette. Végül Medaković professzor azt mondta, hogy nemsokára érkezik Pavle Vasić professzor, és majd az ő véleményét is kikérik.⁴ Valóban jött is az idős, lendületes, élettel teli Pavle Vasić, és pillanatok múlva azt hallottuk, hogy „Evo potpisa” (Itt az aláírás). Nem a szokásos helyen volt a szignó, azért nem találták meg a kollégák. Számomra ennek az eseménynek nagy jelentősége volt. Sokszor foglalkoztatott ugyanis a gondolat, hogy majd amikor befejezzük az egyetemet, hogyan alkalmazzuk a tudásunkat a gyakorlatban. Úgy éreztem, hogy Pavle Vasićtól ilyen téren sokat lehetne tanulni. A szakirodalom alapján ismert volt számomra a neve, de nem volt alkalmam az előadásait hallani, mivel a művészettörténet tanszéken csak 1963-ig tanított. A véletlen úgy hozta, hogy Vasić professzor is akkor indult vissza Belgrádba, amikor mi. Én autóval voltam, két kolléganő jött velem. Volt egy szabad hely, és gondoltam, felajánlom az idős Vasić professzornak, hogy jöjjön velünk. Szívesen elfogadta, és kiválóan éreztük magunkat a társaságában. Meglepetés akkor ért, amikor a Knez Danilova 47. számú ház előtt leparkoltam. Arról ugyanis hallani sem akart a professzor, hogy a lakásáig szállítsam. Ott derült ki, hogy a Knez Danilovát keresz-

tező Vladetinában lakik. A közvetlen közelünkben. Micsoda véletlen! A kofferomat ő vitte a bejárati ajtónkig. A férjem, amikor ajtót nyitott, nagyon meglepődött. Egy idős úrral álltam az ajtó előtt, akinek a kezében ott volt a bőrröndöm! Akkor még nem volt mobil, hogy jelezzem a nagy újságot. Vasić professzort meghívtuk egy teára! El is fogadta, és sokszor eljött még hozzánk. Sokat mesélt az életéről, a művészettörténeti kutatásairól és a festészetéről, mivel festőművész is volt. Csodálatos ember volt, hihetetlen önzetlenséggel adta át a tudását. Többször minket is meghívott hozzájuk. A felesége, Vera és a fiaik, Rastko és Čedomir, akik gyakran jelen voltak a szülői házban, kedves emberek voltak.

Vasić professzor rendszeresen dolgozott egyetemistákkal. Karlóca és Zombor művészeti topográfiáját szintén hallgatók bevonásával készítette. 1975-től 1977-ig én is ennek a csoportnak voltam a tagja. Rengeteget tanultam a terepen, aminek nagy hasznát vettem később a munkámban. Vasić professzor a *Politika* napilap képzőművészeti kritikusa volt, így hetente látogatta a kiállításokat. Mindenhova mentem vele. Mindig magyarázott, és beszélgettünk is a látottakról! Milkó Kóra után Pavle Vasić volt az a személy, akinek rendkívül sokat köszönhetek. Mindketten emberileg is örökre példaképek maradnak számomra.

N. K. O.: Akkor azt is lehet mondani, hogy Te Pavle Vasić választott diákja voltál?

Pavle Vasićnak hosszú professzori pályája során egészen biztos, hogy korábban is voltak kiválasztott munkatársai, akiknek a munkájára számíthatott, és akiket a „moja asistentkinja” (az én asszisztensem) címmel illett meg. Nagyon tudta értékelni a vele dolgozó fiatalokat, valóságos iskola alakult ki körülötte, és nemcsak hatalmas tudása, hanem emberi nagysága miatt is példakép volt. Medaković professzor le is írta róla, hogy „a Karlóca művészeti topográfiáján folyó munka sajátos iskolává nőtte ki magát, ahol a munkatársak rengeteg tapasztalatot és értékes tudást szereztek”.

N. K. O.: Egyetemi hallgató voltál, amikor elkészítetted a bácskossuthfalvi Posta utca művészettörténeti topográfiáját. Hogyan került sor a megjelenésére 1977-ben a Moravica monográfiája sorozatban, a 2. számú bácskossuthfalvi Közlönyben? A Szabadka és környékének művészettörténetével foglalkozó szakemberek, mint például a bácskossuthfalvi születésű Kucor Tamara fiatal

művészettörténész számára is értékes e korai munkád, számomra pedig egy örök példa, hogy mennyire hasznos már fiatalon is kutatni és publikálni. Ehhez a munkádhoz volt-e mentorod, és ki készítette a fotókat? Tanultatok-e fényképezni az egyetemen, és volt-e fotólaboratóriumotok?

Amikor a Posta utcával foglalkoztam, már abszolvens voltam. Ugyanúgy dolgoztam, mint ahogyan Karlócán 1975-ben és 1976-ban, ahol a topográfiai felmérés utolsó fázisába kapcsolódtam be, amikor az építészettel foglalkoztunk. Az egész várost bejártuk azzal a céllal, hogy leírjuk és megállapítsuk az épületek korát és stílusát, elsősorban a homlokzatok alapján. Vasic professzor elmagyarázta, hogy mire kell figyelni, mi a fontos, mit kell nézni. A vidéki, provinciális változatokra is felhívta a figyelmünket. A változó összetételű, általában két-három főből álló csapat önállóan is tudott dolgozni, ami hasznomra vált Bácskossuthfalván. Zomborban 1976-ban kapcsolódtam be a munkába, amikor a házakban található képzőművészeti és iparművészeti alkotásokat vettük számba, írtuk le az anyagot, a technikát, a kort és a stílust. Természetesen ezt a munkát is alapos felkészítés előzte meg.

Amikor 1977-ben kezdő művészettörténészként felkérést kaptam, hogy vegyek részt Bácskossuthfalva monográfiájának megírásában, bejártam a falut és kiválasztottam a Posta utcát. Szerencsére a javaslatomra volt fogadókészség. Akkor nem is gondoltam, hogy ennek a munkának mekkora a jelentősége. A mai tudásommal színvonalasabb tanulmányt írnék. Az azonban fontos, hogy olyan építészeti és iparművészeti emlékeket rögzítettem és őriztem meg a feledéstől, amelyeket ma már nem is lehet megtalálni. És nem gondoltam, hogy egyszer majd a reprodukciókat nézegetve azt mondom, hogy: „Nahát!” Hasonló klasszicista óra van a Zenetörténeti Múzeum gyűjteményében, amelyet ki is állítottunk a bicentenáriumi Erkel-kiállításon 2010-ben. A bútorok között a könyvszekrény Lajtha László zeneszerző egyik könyvszekrényére emlékeztet, amely a Zenetörténeti Múzeumban a Lajtha-emlékszobában látható. Nem gondoltam, hogy évtizedekkel később Budapesten találkozom ugyanolyan tárgyakkal, mint amelyeket fiatalként a Posta utcában fotóztam.

Bácskossuthfalvának azért is van nagyobb jelentősége számomra, mert ebből a faluból származik Juhász (született Fejős) Márta, aki a szabadkai

gimnáziumban padtársam és barátnőm volt. Mi ketten voltunk vidékiek. Márta gyógyepedagógus lett. Voltam is náluk, a gyönyörű, egész falrészt kitöltő akváriumuk emlékezetes maradt a számomra.

Annyiban változtattam a Vasić professzortól elsajátított módszeren, hogy itt fotóztam is. Karlócán és Zomborban a Köztársasági Műemlékvédelmi Intézet biztosította a fotóst, de volt, amikor Čedomir Vasić készítette a reprodukálásra alkalmas felvételeket. A megszerzett tudás mellett a munka szervezésében is példakép volt számomra Vasić professzor. Ezért tudtam egyedül felmérni, hogy Bácskossuthfalván hogyan közelítem meg a feladatot, mit is lenne érdemes csinálni. Most, ennyi évtized és ennyi tapasztalat után is úgy gondolom, hogy reális volt az elképzelésem, hogy csak a legrepresentatívabb utcát vállalom. A rendelkezésemre álló idő rövidege miatt sem lett volna lehetőség nagyobb lélegzetű munkára. Hogy ez a kutatás létrejött, és a cikk 1977-ben publikálásra került, a monográfia szerkesztőbizottságának is köszönhető, akiknek volt befogadókészségük egy újfajta szemléletre. Akkor ilyen témájú publikáció még nem jelent meg, a mintát és a tudást közvetlenül Vasić professzortól szereztem azáltal, hogy részese lehettem annak a nagy munkának, amelynek az első eredménye 1978-ban jelent meg az *Umetnička topografija Sremskih Karlovaca* című könyvben.

Átvitt értelemben Pavle Vasić volt a mentorom, mert az a tudás volt a tőké, amit tőle kaptam. Szerencsés voltam, hogy egyetemi éveim legvégén, talán a legjobbkor, beteljesült az a vágyam, hogy az előadóteremben elhangzott szép és tartalmas előadások mellett gyakorlati tudásra is szert tehettem.

Az egyetemen nem tanultunk fényképezni, és Vasić professzor sem fotózott a munkája során. A szükség hozta, hogy elkezdtem fotózni. A férjem tanított meg a fényképezőgép használatára. Orosz fényképezőgépünk lehetett, de arra nem emlékszem, hogy milyen márkájú. Természetesen fekete-fehér filmet használtam. Először a Posta utcában fotóztam, és ezek az első tárgyfotóim csodák csodájára meg is jelentek. Hihetetlen! A következő nagy fényképezés a diplomamunkámmal volt kapcsolatban. *N. K. O.: Mi volt a diplomadolgozatod témája, miért azt választottad, és hogyan folyt a felkészülés?*

1980-ban diplomáztam a *Delo Jovana Klajića* című munkával. Azért esett a választásom Jovan Klajićra (1815–1888), mert olyan 19. századi festőművésszel szerettem volna foglalkozni, aki Bácskában dolgozott. Klajić a Topolya közelében lévő Bajsza szerb templomának ikonosztázát festette meg 1854-ben. Amikor általános iskolás voltam, a nagynénimék (anyukám nővére) Bajsán laktak. Sokszor voltunk náluk vendégségben, és hogy éppen ott legyen egy olyan alkotás, amely diplomamunka tárgyát is képezheti, nagyon szimpatikus volt számomra. Ezzel az ötlettel fordultam Miodrag Jovanović professzorhoz, aki jóvá is hagyta. Megbeszéltük a dolgozat felépítését, és tanácsokkal látott el, de a további konzultációkat szükségtelennek tartotta, tekintettel a Vasić professzorral való munkakapcsolatomra.

Nagy feladat volt Klajić munkásságát kutatni, és egyértelmű volt, hogy fényképezőgép nélkül nem boldogulok. Bár a fényviszonyok a templomokban nem ideálisak, ami megnehezítette a fotózást, de mégis jól használható képeket készítettem. Az ikonosztáz összes ikonját külön-külön is lefotóztam. Így könnyebben össze tudtam hasonlítani Klajićnak a különböző templomokban készült munkáit. Arról ne is beszéljünk, hogy egy-egy ikonosztáz alapos vizsgálata időigényes munka, amit a helyszínen végzünk, de utána nagyon hasznos fotón is szemügyre venni, amit a valóságban láttunk. A jegyzeteket összevettem a fotókkal, ellenőriztem, hogy pontosak voltak-e a megfigyeléseim. Sokat segítettek a fényképek! Mellékeltem is őket a diplomadolgozatomhoz, amivel nagy meglepetést okoztam. Klajić Bajsza mellett dolgozott még Újvidéken (1853), Bácsföldváron (1857), Turián (1858), Verbászon (1861), Kölpényben (1862). Már csak ezeknek a templomoknak a felkeresése, a munka megszervezése is feladat volt, aminek a sikerét megint csak Vasić professzornak köszönhettem.

N. K. O.: A férjed milyen szakra járt? Egy évben diplomáztatok?

A férjem, Baranyi Donát Belgrádban a Politikai Tudományok Egyetemén szociális munka és szociálpolitika szakon tanult. Nem minden történt párhuzamosan az életünkben. Egyrészt azért, mert ő közben a katonai szolgálatnak is eleget tett. Engem pedig egy súlyos betegség zökentett ki: 1974 tavaszától egészen az év végéig kórházban voltam. A lényeg az,

hogy mindenben támogattuk egymást, és bármi is történt velünk, mindig egymás mellett álltunk. Közben lehetőségem nyílt még diplomázás előtt arra, hogy Bácskossuthfalván tanítsak, aminek nagyon örültem. Ezért megérte halasztani a diplomadolgozat befejezését. Érdekelte a tanári pálya, de a férjem, aki pedagógus családból származott, nem tanácsolta, hogy hosszabb ideig tanítsak. A férjem édesanyja (Baranyi Mária Valéria, született Pecze Mária Valéria) tanítónő volt, és az édesapja (Baranyi János) is tanítóként kezdte. A nagynénjei (Pecze Gizella és Matild) tanárnők voltak, és az édesapjának az öccse (Baranyi István) is tanító volt.

N. K. O.: Tehát már diplomázás előtt munkába álltál Bácskossuthfalván.
A bácskossuthfalvi iskolában töltött egy évvel kapcsolatban még azt is fontos megemlíteni, hogy amikor az id. Kovács Gyula Általános Iskola igazgatója felkért, hogy vállaljam el a képzőművészet tanári állást, Németh Anna tanárnővel konzultáltam. Mivel az egyetemen nem a tanári szakot végeztem, ezért ő felajánlotta, hogy vegyek részt egy-egy óráján, amikor új anyagot ad elő. Nagy élmény volt számomra egy ilyen kiváló pedagógustól tanulni, és úgy gondolom, sikerült sok mindent elsajátítani, mert dicséretet kaptam a jugoszláv gyerekek képzőművészeti kiállítására beküldött munkáikért.

N. K. O.: Megjelent valahol a diplomamunkád vagy annak részlete? A diplomázás után mi volt a következő lépés?

Nem jelent meg sehol, de nem is tudok arról, hogy abban az időben diplomamunka publikálásra került volna. 1981 májusában kezdtem el dolgozni a szabadkai Városi Múzeumban, amelyhez olyan szép gyerekkori emlékek fűztek.

N. K. O.: Milyen emléked van a gyakornoki évedről, arról az első esztendőről tehát, mielőtt letetted volna a múzeumőri vizsgát? Mi volt a gyakornoki vizsgadolgozatod témája? Hogyan fogadtak a múzeumban? Abban az időben a szabadkai múzeum a szecessziós Városházán volt elhelyezve, és úgy tudom, a művészettörténésznek nem volt külön irodája, hanem a raktárban dolgozott a második emeleten. Rám romantikus hatást gyakorolt a látvány, amikor egyetemistaként nálad jártam, de milyen volt ott nap mint nap dolgozni? Nekem nem volt gyakornoki évem, mivel volt már munkatapasztalatom, igaz, tanárként. De talán az is számított, hogy művészettörténész

muzeológusi diplomával rendelkeztem. A fogadtatás óvatos volt. Az igazgatónő, Mikuska Milka néprajzos volt, aki a fiatalokat szigorúan felügyelte. Az első hónapokban a könyvtárban ültem, és olvastam. Akkor az idő, nyugdíj előtt álló Gabrić Bela volt a könyvtáros. Vártam, hogy mikor mehetek majd be a raktárba!

A régészeti osztály a Városháza félemeletén helyezkedett el, a többi pedig a második emeleten. Az irodák többnyire közvetlen kapcsolatban voltak a gyűjteményi raktárakkal. A hatalmas képzőművészeti raktár két helyiségből állt, a kisebbben polcokon festmények és szobrok sorakoztak. Ebből nyílt a nagyobb helyiség, amelyben korszerű fiókos fémszekrényekben a grafikák kaptak helyet. Ott állt az íróasztal, egy kisebb asztalka és két hatalmas bőrfotel. Az északi falat szinte teljes egészében a hatalmas ablak töltötte ki. Bőségesen volt hely, és a kutatásom tárgyát képező alkotásokat mindig kiraktam magam köré. Többek között ebben a helyiségben tisztította Gordana Žunjić-Kusovac, a Belgrádi Nemzeti Múzeum restaurátora az Oláh Sándor-festményeket. Nagyon szerettem itt dolgozni. Valóban volt egyfajta romantikája, és sok eredményes munkának volt a színhelye. Nekem minden nap ünnepnap volt, amikor betettem a lábam a Városháza épületébe, a múzeumba.

A könyvtárban töltött hetek után elfoglalhattam a helyem az irodámban, és találkoztam Branka Šadival, aki előttem volt a múzeum művészettörténésze. Megmutatta, mi hol található, és mesélt arról, amivel foglalkozott. Bela Durancival (1931–2021), akit korábbról is ismertem, és aki a múzeum első művészettörténésze volt, nem volt kapcsolatom. Később volt rá példa, hogy bejött az irodámba és hosszasan mesélt művészettörténeti témákról. Munkakapcsolatunk azonban soha nem volt. Visszagondolva, talán nem is baj. A nagy tudással és tapasztalattal rendelkező Duranci nagyon határozott egyéniség volt, mellette nehéz lett volna saját utat kitaposni.

N. K. O.: Milyenek voltak az első benyomásaid a múzeumi munkáról? Hogyan ismerted meg a gyűjteményt? Mik voltak az első múzeumi feladataid? Hogyan alakult ki, hogy mivel fogsz foglalkozni?

Mi, fiatalok, Dušica Zrnić biológus, Mirko Grlica történész és Gavro Buđišin néprajzos napi kapcsolatban voltunk egymással. Közös kutatási

programunk nem volt, de figyelemmel kísértük egymás eredményeit. Szerettük a munkánkat, jól éreztük magunkat. Jó kapcsolatom volt a népszerű régésszel, Szekeres Lászlóval (1931–1997) és kollégájával, Ricz Péterrel is. A régészeti osztályon Tóth Mihály volt a konzervátor, és egy ideig a múzeumban dolgozott Magyar János restaurátor is. Német László volt a pedagógus, Urbán Gábor, aki évekig teremőrként dolgozott, később fotósként tevékenykedett. A művészeti alkotások fotóztatására a külsős Agustín Jurigát alkalmaztuk. Fontos szerep jutott a takarítónőknek is, Máriának és Erzsikének, akik reggel takarítottak, a délelőtt folyamán pedig ablakokat tisztítottak, kézbesítői munkát végeztek, és segítettek a kusztoszoknak a műtárgyak csomagolásában, mozgatásában, kiállításrendezéskor pedig ők rakták fel a képeket a falakra.

Nagyon vártam, hogy megismerhessem a gyűjteményt. Egy ideig vegyes érzelmeim voltak a minőségével kapcsolatban. Abból indultam ki, amit a tanulmányaim során láttam, amiről a professzorok beszéltek az előadásikon. Szerencsére a terepen is volt tapasztalatom. Ettől függetlenül a kezdőnek egyedül eligazodni egy nagy gyűjteményben nem könnyű. Az első kiállításom 1981 júliusában a Husvéth Lajos (1894–1956) hagyatéka második részének a bemutatása volt. Az anyag nagyon vegyes volt, festmények, szobrok, porcelánok, gyerekeknek tervezett népi figurák, egyéb tárgyak. Husvéth Lajos munkásságát nem ismertem, kiállítást még nem rendeztem, egyszóval tanácstalan voltam. Szerencsére akkor éppen a múzeumunkban tartózkodott Irina Subotić, a belgrádi Nemzeti Múzeum művészettörténésze, aki a *Miloš Babić tíz festménye* című kiállítást rendezte nálunk májusban, és a kiállítás bontásakor is jelen volt. Hozzá fordultam segítségért. Irina hihetetlen kedvességgel és megértéssel vezetett be a kiállításrendezés rejtelmeibe. Szép tárlat kerekedett belőle, én pedig így szereztem meg az alapokat, ami nagyon fontos volt, mert ezt követően egymás után sorakoztak a képzőművészeti kiállítások, amelyeket én rendeztem.

1981-ben a múzeumban megrendeztük a szabadkai művészek már hagyományos Októberi Találkozóját (1974-ben volt az első). Alapvető követelménynek tartottam, hogy zsűrizve legyen a beadott anyag és díjakat osszunk ki, ami addig nem volt gyakorlat ezen a rendezvényen. Simo-

kovics Mária, az Önkormányzati Érdekközösség munkatársa elfogadta a koncepciómat, és összehívta a szabadkai művészeket, hogy megbeszéljük ezt velük. A fiatal művészek, elsősorban Sava Halugin és Szajko István kiálltak az én elképzelésem mellett, az idősek, Kalmár Ferencsel és Szilágyi Gáborral az élen azonban felháborodtak. Végül is lett zsűrizés és díjak lettek kiosztva. A következő évtől azonban a Képzőművészeti Találkozóban került megrendezésre az Októberi Találkozó. A Képzőművészeti Találkozóban Szilágyi Gábor volt ekkor az igazgató. Valószínűleg ebből kifolyólag került a rendezvény akkortól a Képzőművészeti Találkozó feladatkörébe. Úgy emlékszem, hogy ott nem volt művészettörténész, jóval később került oda Šram Olga.

N. K. O.: Te viszont továbbra is foglalkozhattál kortárs művészekkel is, és többüknek rendeztél jelentős tárlatot.

Igen. Az első nagy jelentőségű munkám Almási Gábor (1911–1994) retrospektív kiállítása volt, amely 1982 januárjában nyílt. A terv az volt, hogy decemberben nyitjuk meg a kiállítást a művész születésének 70. évfordulója jegyében. De hatalmas munka volt, és januárra csúszott a megnyitó. Ma is megborzongok, amikor arra gondolok, hogy kezdőként belevágtam ebbe a nagy feladatba. Mindössze nyolc hónap múzeumi munkaviszony volt mögöttem, amikor a megnyitóra került a sor. Meg kell jegyezni, hogy Mikuska igazgatónő támogatott a munkámban, és Szabadka város – Önkormányzati Érdekközösség, Simokovics Máriával az élen – is fontosnak tartotta a kiállítást, műveket is vásároltak Almásitól a gyűjteményünk számára (6. kép).

Az Almási-kiállítás után következett a Bešlić Ana (1912–2008) tárlat, az utolsó nagy kiállítás pedig, amit Szabadkán rendeztem, Glid Nándor (1924–1997) retrospektív kiállítása volt. Nagyon is fontosnak tartottam az élő művészek retrospektív kiállításainak a megrendezését, már csak a kutatómunka miatt is, amit ilyenkor végzünk. Egy akkora városban, mint Szabadka, jóval több művészettörténészre lenne szükség ahhoz, hogy mindennel foglalkozzanak, ami fontos.

A múzeum egyedüli művészettörténészeként a honi képzőművészet mellett a Vajdasági Magyar Galéria is a feladatkörömbe tartozott. Leposava Šelmić, az újvidéki Szerb matica galériájának művészettörténésze

6. kép: Almási Gábor retrospektív tárlata a szabadkai Városi Múzeumban, 1982

kifejezetten örült, hogy személyemben lesz megfelelő szakember, aki folytatja a Vajdasági Magyar Galéria témakört, aminek az alapjait Bela Duranci rakta le. A tartományi pályázataim is sikeresek voltak, így lehetőség nyílt a retrospektív kiállítások megrendezésére.

N. K. O.: Hamarosan az állandó képzőművészeti tárlatot is elkészítetted 1984-ben. Hogyan került erre sor? Én egyetemistaként láttam, máig emlékszem rá, komoly és gyönyörű volt egyszerre. Világos nagy térben, nagyszerű alkotásokkal. Te vezettél körbe. Emlékszem a Husvéth Lajos-szobára, ahol sok állatábrázolása szerepelt. Miért kellett ezt a nagy tárlatot megszüntetni, mi volt az oka?

Nagyon aktív voltam, és a számos kisebb tárlat mellett 1984-ben állandó kiállítást rendeztem. Amikor a múzeumba kerültem, nem volt állandó képzőművészeti kiállítás, amit nagyon hiányoltam. Ha belelapozunk az 1972-ben megjelent, igényesen kivitelezett múzeumi vezetőbe, abban sem találkozunk a képzőművészeti gyűjteménnyel. Milan Dubajić történész, a múzeum akkori igazgatója az intézmény múltjáról szóló előszóban azt írta, hogy 1967-ben költöztették át a múzeumi gyűjteményt a régi Városházára, és a következő évben elsőként nyílt meg a honi képtár,

majd 1969. november 29-én a régészeti, néprajzi és történelmi kiállítás is. A kiadványban ez utóbbiak részletesen be vannak mutatva. Bela Duranci művészettörténész a Városházáról, a múzeumnak otthont adó épületről írt. Furcsa módon viszont az 1968-ban megnyílt képtár nem kapott helyet a vezetőben. Csak feltételezni lehet, hogy miért maradt ki. A múzeumi vezető kiadásának évében Bela Duranci a *Képzőművészeti alkotások, Subotica 1945–1970* című kiállítást rendezte, valószínűleg azokban a termekben, ahol az állandó képtár volt. Majd 1975-ben a *Magyar képzőművészek alkotásai Vajdaságban 1830–1930* című kiállítás nyílt meg, szintén ugyanott. Nem volt elegendő kiállítási hely. Csak a külön bejárattal rendelkező Husvéth-kiállítás volt valóban állandó, amely 1971-ben nyílt meg. A többi terem pedig abban az időben, amikor elkezdtem dolgozni, az időszakos kiállítások számára volt fenntartva.

Minden muzeológus álma, hogy a gyűjtemény legjelesebb darabjait állandó kiállításon szerepeltesse. Számomra is az egyik fő feladat az állandó kiállítás megrendezése volt. Miután alaposan megismertem a gyűjteményt, kidolgoztam a koncepciót. A 19. század elejétől a kortárs alkotókig mutattam be válogatást. Összesen nyolcvannyolc művet. Sajnos komolyabb kiadvány nem készült róla, csak egy leprellő, amely tartalmazza a kiállított művek jegyzékét. Sok örömöm volt benne (7. kép). Ez a kiállítás azért is nagyon fontos volt számomra, mert a gyűjtemény hiányosságait is megmutatta. Láttam, hogy mit kell pótolni. Gajdos Tibor *Képzőművészeti élet Szabadkán a két világháború között* (1977) című könyve és Bela Duranci kiállítási katalógusai is fontosak voltak a művészek munkásságának megismerését illetően. Számos olyan művész volt, akinek a fő művei szerepeltek a gyűjteményben, mint például Aczél Henrik (1876–1945), Stipan Kopilović (1877–1924), Farkas Béla (1893–1941), Csincsák Elemér (1893–1944), de rengeteg pótolnivaló is akadt, elsősorban Oláh Sándor és Balázs G. Árpád munkásságával kapcsolatban, amire kitűnő alkalmat adott a két művész születésének centenáriuma 1986-ban és 1987-ben. Egy állandó kiállítás a közönség szempontjából rendkívül fontos, de a gyűjteményben dolgozó szakembereknek is nélkülözhetetlen alapot jelent a kutatómunkához. Sajnos helyszűke miatt az Oláh- és a Balázs-kiállítások rendezésekor le kellett bontani az ál-

7. kép: Baranyi Anna és Pekár Tibor a szabadkai Városi Múzeum állandó képzőművészeti tárlatának megnyitóján, 1984. december 21-én

landó tárlat anyagát. Többet nem lett visszaállítva, mert a polgármester visszaköltözött a Városházára az 1988-ban megrendezésre kerülő *Városok találkozója* miatt. Már 1987-ben lebontottuk a régészeti, néprajzi és történeti kiállításokat. Nagyon nagy veszteség volt ez a múzeumnak. Azt ígérték, hogy 1988 végére befejezik az első és a második emelet felújítását. Azonban máshogyan alakult. Az első emeleten a képzőművészeti kiállítás, valamint a mellette lévő múzeumi iroda és még néhány adóhivatali iroda lett átalakítva az állandó kiállítás számára, ahol a természeti, régészeti, néprajzi és történeti tárlatok kaptak helyet. A második emele-

ten soha nem készült el a kiállítási tér a képzőművészeti állandó kiállítás, valamint a Húsvét Lajos és Bešlić Anna állandó tárlatok számára.

N. K. O.: Koordinátora voltál a készülő új múzeumi állandó tárlatnak, amelyből épp csak a képzőművészet hiányzott. A kollégák bizalommal voltak irántad, és itt is megmutatkozott szervezői-vezetői készséged. Hogyan folytak a munkálatok?

Az új állandó kiállításnak valóban én voltam a koordinátora. Hosszú-hosszú előkészületek és tárgyalások után Milan Pališaški neves belgrádi belsőépítész tervezte a közel 650 négyzetméter alapterületű kiállítási teret, a vitrinekkel és a posztamensekkel együtt. Ő volt a belgrádi Iparművészeti Múzeum és a Néprajzi Múzeum tervezője is. A termek 1990 őszére készültek el, így itt rendezhettem be a Glid Nándor-tárlatot, amely 1991. március 30-ig tartott nyitva. Ekkorra elkészültek a vitrinek, és mindössze egy hónap állt rendelkezésünkre, hogy megvalósítsuk az állandó kiállítást. A látványtervek elkészítésével és a kivitelezéssel egy újvidéki szakembergárdát bízunk meg, melynek tagjai Dragan Radovanović, Erdélyi József, Ivan Karlavaris, Dragan Jerinić és Branislav Radošević voltak. Komoly tapasztalattal rendelkeztek, korábban a Vajdasági Múzeum kiállításait tervezték. Azzal a feltétellel vállalták el a feladatot, hogy a kiállításnak lesz koordinátora. Nagy idővesztés lett volna, ha az egyes részek kurátoraival dolgoztak volna együtt. A munka kezdetén minden kurátorral volt egy megbeszélés, utána én gondoskodtam arról, hogy a tervező-kivitelező csapat gördülékenyen tudjon dolgozni. Még további számos munkatárssal dolgoztunk, így a természetrajzi diorámát szkopjei munkatársak készítették, továbbá restaurátorokkal, konzervátorral, preparátorral, makettkészítőkkal, képkeretezőkkel is együttműködtünk. A kitűzött időpontra elkészült a kiállítás, méghozzá olyan színvonalon, ahogyan elképzeltük. Hatalmas siker volt! Az ünnepélyes megnyitót május 7-én tartottuk. Nagy élmény volt számomra a munka, mind a kollégákkal, mind a tervező-kivitelező csoporttal. Mindenki nagy elánnal, jókedvvel, örömmel és elégedetten dolgozott. Szép volt! Örülök, hogy részem lehetett a nagyszerű csapatmunkában!

N. K. O.: A tíz év alatt, amíg a szabadkai múzeumban dolgoztál, több fontos művészettörténeti kiállítást rendeztél. Van-e olyan, amelyikhez különösen

*kötődsz, amelyiket kiemelnél, illetve mely munkáidat tartod a legfontosab-
baknak ebből az időszakból?*

Három kiállítást emelnék ki: az Oláh Sándor (1986) és a Balázs G. Árpád (1987) centenáriumi kiállításokat, valamint a Glid Nándor (1990) retrospektív tárlatot.

8. kép: Baranyi Anna Oláh Sándor a *Zöldharisnyás lány* című festménye előtt. A felvétel az újvidéki kiállítás alkalmával készült 1987-ben

pektív tárlatot.

Oláh Sándorral és Balázs G. Árpáddal kapcsolatban a legnagyobb vágyam az volt, hogy megtaláljam a fő műveiket. A gyűjteményben voltak ugyan alkotásaik, de nem mindegyik ütötte meg azt a színvonalat, amit én elképzeltem velük kapcsolatban. Különleges szerencse volt, hogy Oláh Sándor sógornőjével, a Budapesten élő özv. Oláh Józsefnével fel tudtam venni a kapcsolatot. A második találkozt már nem érte meg. A sors úgy rendezte, hogy a lányával, Gamauf Gézánnal tudtam folytatni a festmények átvételét. Komplikált ügy volt a kiviteli engedély beszerzése

is. A lényeg az, hogy a művek a szabadkai múzeum gyűjteményébe kerültek. Ezt nem lehetett volna előre tervezni, ennek a sikere a sok véletlen szerencsés helyzeten múlt. A mai napig nagyon örülök, hogy a közel harminc Oláh-olajkép Szabadkára került. Közülük a *Zöldharisnyás lány* a kedvencem. És ahogy szerettem is volna, Szabadka utcáit a zöldharisnyás lányt ábrázoló kiállítási plakátok díszítették. Sok szép esemény és emlék fűződik ehhez a kiállításhoz, hosszan tudnék róla mesélni (8. kép).

Hasonló volt a Balázs G. Árpád centenáriumi kiállítás sikere is. Elsősorban az 1920-as években készült munkáit kutattam. Szerencsére a fia, Balázs

Tibor és az idősebb fiának az özvegye, Balázs Klára nagy segítségemre voltak. Ami a tulajdonukban volt értékes alkotás, mindet szívesen adták ajándékba vagy jutányos áron a múzeumnak. Balázs G. Árpád munkásságával kapcsolatban még egy szerencsés kutatási eredményem volt, amikor az Ady-mappa akvarell- és tusvázlatára rábukkantam a Petőfi Irodalmi Múzeumban Budapesten.

Végül a Glid Nándor-kiállítást említem. Ennek a varázsa a minden szempontból egyedülálló kiállításban volt. Ritkán adódik, hogy közel 600 négyzetméteres, felújított kiállítási térben egyetlen szobrásznak kiállítást rendezhessen egy művészettörténész!

N. K. O.: Mindhárom kiállításnál máig megkerülhetetlen kutatásokat tartalmazó színes katalógust sikerült létrehozni. Kérlek, mesélj egy kicsit bővebben az Oláh-kiállításról és a másik kettőről is, beleértve a restaurálásokat, kérézéseket stb.

Mind a három tárlat nagyon fontos volt számomra. Az Oláh Sándor- és a Balázs G. Árpád-kiállítás elsősorban azért, mert sikerült felkutatni a fő műveiket, és azokat a múzeum gyűjteménye számára meg is szereztem. Úgy képzeltem el már évekkel korábban, hogy ennek a két nagy művésznak a centenáriuma alkalmából az a legfontosabb feladatomban, hogy a munkásságukat minél alaposabban felkutassam, és a nagyságukhoz méltó kiállítást rendezzek, amelyen a lehető legjobb művekkel lesznek képviselve. A kultúránk szempontjából is nagyon fontosnak éreztem, hogy feltárjam a valós értékeiket, és ne közepes minőségű alkotásokkal prezentáljam őket. A művészettörténésznek óriási felelőssége abból a szempontból, hogy egy-egy művész munkásságát milyen mértékben dolgozza fel, mit kutat, mit publikál, mit mutat meg belőle a közönségnek.

Természetesnek tartottam, hogy a kiállításra kerülő alkotásokat restaurátorok megvizsgálják, és a műtárgyvédelmi szempontból fontos teendőket elvégzik. Mivel a múzeumnak akkor nem volt restaurátora, ezért az olajképekkel a belgrádi Nemzeti Múzeum restaurátora, Gordana Žunjić-Kusovac, a rajzokkal és a grafikákkal pedig Vera Galović, az újvidéki Vajdasági Múzeum restaurátora foglalkozott. A festmények többnyire az eredeti keretekben voltak, a rajzokat és a grafikákat kellett kereteztetni. 1984-ben, amikor az állandó képzőművészeti kiállítást rendeztük, na-

gyobb mennyiségű keretezőlécet vásároltunk, és azt használtuk a későbbi években is. A keretezést Franzer István végezte el.

Mindhárom kiállítás esetében fontosnak tartottam a színvonalas katalógus elkészítését. Az Oláh-kiállítás alkalmával a Forum Könyvkiadóval közösen kismonográfiát adtunk ki, de lett színes plakát, sőt levelezőlapokat is nyomtattattunk. A kollégák és a látogatók rendkívül elégedettek voltak. A kiállítások színvonalát az is bizonyítja, hogy több vajdasági múzeum is igényt tartott rájuk. Az Oláh-kiállítás, amely Szabadkán 1986. november 23-tól 1987. február 25-ig tartott nyitva, az újvidéki Modern Képtárban 1987. március 3-tól március 17-ig, a zombori Városi Múzeumban pedig 1987. április 17-től május 11-ig volt megtekinthető. Örültem, hogy sikerült elérni a kitűzött célt, hogy sok-sok érdeklődő megismerhesse ezeknek a jelentős vajdasági művészeknek a munkásságát.

N. K. O.: Az Oláh-évforduló évében, 1986-ban Gajdos Tibornak is megjelent egy könyve a szabadkai Életjel Miniatűrök sorozatában Kékfátyolos világ – Oláh Sándor élete és munkássága címmel, aminek te voltál az egyik recenzense, de hivatkozik is rá a könyvedben. Ő személyesen ismerte Oláhot. Mennyire segítettétek egymást? A te monográfiád címloldalára Oláh Zöldharisnyás lány című festményének részlete került. Miért éppen az?

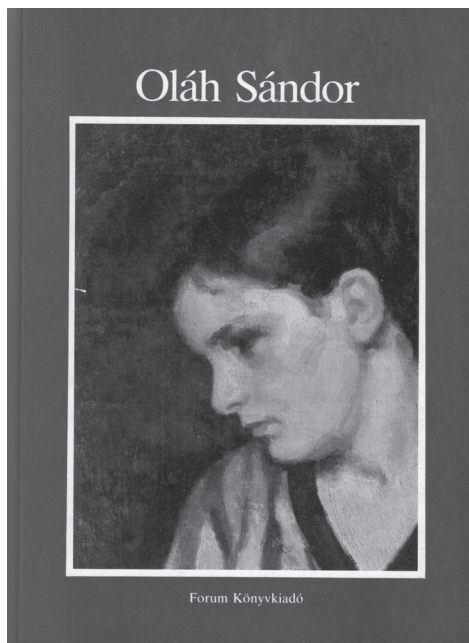
Gajdos Tibor szimpátiával volt irántam az első pillanattól. Örült, hogy elhivatott művészettörténész került a múzeumba. Néha-néha bejött hozzám, és beszélgettünk egy kicsit. Az Oláh-képekkel kapcsolatban ő adta meg özv. Oláh Józsefné címét. A mai napig hálás vagyok neki ezért. Az Oláh-festményeknek nagyon örült, ám természetesen arra ő sem gondolt, hogy ezek az alkotások majd ajándékként a múzeum tulajdonába kerülnek. Szabó József újságíró rögtön meg is írta a *Magyar Szóban*, így ennek a nagy eseménynek gyorsan híre ment, és Bordás Győző, a Forum Könyvkiadó igazgatója felkeresett a kismonográfia kiadásának tervével. Nagyon örültem a felkérésnek, de igen felelősségteljes feladat volt számomra. Ezért is könnyebbültem meg, hogy az *Életjel* kiadja Gajdos Tibor könyvét Oláh Sándor életéről. Így egy kicsit megoszlott a feladat. És miatta is örültem, igaz, hogy amatőrként foglalkozott Szabadka művészettörténetével, de nagyon sok értékes kutatást végzett.

A *Zöldharisnyás lány* című festmény Oláh Évát, a festőművész lányát ábrázolja. Özv. Oláh Józsefné lányának, Gamauf Gézáné Oláh Erzsébetnek a tulajdonában volt. Amikor az Ő budapesti lakásában először megláttam ezt a festményt, rögtön tudtam, hogy a címoldalra kerül majd (9. kép).

Ez a portré sok erőt és kitartást is adott nekem ahhoz, hogy megtaláljam a hivatalos útját annak, hogy a festmények a szabadkai Városi Múzeum tulajdonába kerüljenek. Nem tudom,

mennyire van itt a helye annak, hogy bepillantást adjak ennek a részleteibe. A Magyar Nemzeti Galéria igazgatóhelyettesével, Éri Gyöngyivel és a Kulturális Minisztérium Múzeumi Osztályának vezetőjével és jogászával jártuk körül a kiviteli engedély kiadásának a lehetőségét. Muzeális értékű festményekre ugyanis nem lehetett kiviteli engedélyt adni. Ez logikus. Ahogyan az is logikus volt, hogy ezeknek a műveknek a szabadkai Városi Múzeumban van a legjobb helyük, hiszen Oláh Sándor Szabadkán élt, ott alkotta őket. Hálával tartozom a Magyar Nemzeti Galéria és a Kulturális Minisztérium munkatársainak, akik megértéssel voltak az ügy iránt, és megtalálták a járható utat a kiviteli engedély megadására.

Abban az időben ismerkedtem meg Szabó Júliával (1939–2004), a nagy tekintélyű magyar művészettörténésszel, aki az MTA Művészettörténeti Kutatóintézetéből jött *A XIX. század festészete Magyarországon* című,

9. kép: Az Oláh-monográfia fedőlapja a *Zöldharisnyás lány* című festmény részletével, 1986

1985-ben megjelent könyvéhez kutatni. Első útja Belgrádba vezetett. Bizonyára a két ország tudományos akadémiáinak keretén belüli együttműködésről volt szó. A szabadkai utat Miodrag Jovanović professzor szervezte neki, ő irányította Szabó Júliát hozzám. Júlia a gyűjteményünket dicsérte. Akkoriban terveztem egy budapesti utat, amellyel kapcsolatban nagyon hasznos tanácsokat adott. Találkoztunk is Budapesten, ahol bemutatott a Művészettörténeti Kutatóintézet Lexikon gyűjteményében és Adattárában, valamint a Magyar Nemzeti Galéria Adattárában dolgozó kollégáknak, és segített eligazodni a budapesti művészettörténeti kutatási lehetőségek között.

N. K. O.: A Balázs G.-monográfiát és -kiállítást 1987-ben készítetted, miután 1980-ban a Forum Könyvkiadónál megjelent a Bori Imre tanulmányával el látott Balázs G. Árpád-kismonográfia. Mi sarkallt arra, hogy egy újabb könyv megírásába kezdj?

Elsősorban Balázs G. Árpád fő műveit kerestem, minden vágyam az volt, hogy az 1920-as években alkotott munkáiból minél többet felkutassak. Szerencsére a családnál sok-sok értékes rajzra és grafikára bukkantam. Ezek az alkotások átrajzolták a Balázs G. Árpád munkásságáról addig alkotott képet. Végtére nem a *Proletár család ebédje* számított a fő műnek, hanem a csodás kubo-expressionista rajzok és grafikák. Rendkívüli művész volt, hatalmas munkássággal. A centenáriumi kiállítás tervben volt, és ahogy az újabb és újabb alkotásokra rábukkantam, az is egyértelmű lett, hogy szükség van egy új kiadványra is. Valóban, Mikuska Milka, a múzeum igazgatónője felvetette, hogy a Bori Imre által írt után kell-e egy újabb monográfia. Könnyen meggyőztem arról, hogy kötelességünk egy új, művészettörténeti szemléletű kiadványt megjelentetni, annál is inkább, mert sok új alkotással gyarapodott a múzeum gyűjteménye.

A Balázs G. Árpád-kiállítás és -kiadvány szintén nagy siker volt. Többek között Keserű Katalin, az ELTE Művészettörténeti Tanszékének modern művészet professzora is meglátogatta. Sőt, Belgrádból is felkerestek, hogy átvennék a tárlatot. Balázs G. Árpád Szegeden halt meg a fiánál, Balázs Tibornál, így a Móra Ferenc Múzeum is igényt tartott a tárlatra – megjegyzem, Szabadka és Szeged abban az időben hivatalosan is kultu-

rális együttműködést folytatott. A kiállítást Szabadkán 1987. november 25-től 1988. január 31-ig tartottuk nyitva, majd 1988. február 8-tól április 8-ig Zentán, 1988. májusában Zomborban, 1988. júniusában Belgrádban, 1989. január 20-tól február 20-ig a szegedi Móra Ferenc Múzeumban volt látogatható.

A két nagy művész munkásságának kutatása, a múzeum gyűjteményének gyarapítása, a kiállítások rendezése, a monográfiák írása hatalmas siker és nagy tapasztalat volt számomra. Annak különösen örülök, hogy ezek az alkotások, amelyekkel én olyan nagy szeretettel foglalkoztam, megtalálták a helyüket a múzeumban, és továbbra is fontos szerepet töltenek be egy-egy kutatásban vagy kiállításon.

N. K. O.: Az utolsó nagy munkád Szabadkán Glid Nándor retrospektív kiállítása volt 1990-ben.

Nagyon szerencsésen alakultak a körülmények. Miután Glid Nándorral elkezdtünk tárgyalni a tárlat megrendezéséről, Szabadka város elvette az állandó kiállítási részt a múzeumtól, és elkezdődtek az átalakítások. A képzőművészeti kiállítás termeit, továbbá a mellette lévő múzeumi irodát és az adóhivatal irodáit alakították át a múzeum állandó kiállítása számára. Ebben az átmeneti időszakban sem mondtam le a kiállítás megrendezéséről. Úgy dolgoztam a művésszel, hogy bíztam a szerencsés kimenetelben. Amikor elkészült a 600 négyzetméteres kiállítási tér – amely üresen állt, mivel a vitrinekre vártunk –, ideálisnak gondoltam a Glid-kiállítás számára. A múzeumban a kollégáim elfogadták ezt az ötletet, nekem pedig az volt az első feladatomban, hogy beszerezsem a megfelelő posztamenseket. Milan Pališaški tervezte őket, a szabadkai Fafa-javor pedig a kiállítás támogatójaként gondoskodott a kivitelezésükről. Nagy feladat volt az is, hogy elegendő támogatót találjak ahhoz, hogy színvonalas kiállítást rendezzünk, és minőségi színes katalógust adjunk ki. A szabadkai üzletekben, ahol tévét árultak, naponta többször lejátszottak egy videót Glid Nándor munkásságáról. Ezenkívül a fő támogató, az Elektroremont a megnyitóra hatalmas transzparenst csináltatott, amely úgy volt elhelyezve a Városházán, hogy a korzóról jövet már messziről lehetett látni. Továbbá biztosította az autóbust, amely a belgrádi Képzőművészeti Akadémia tanárait elhozta a megnyitóra. Akkor

Glid Nándor volt az akadémia rektora, és szép gesztus volt felé, hogy a kollégái itt lehettek a megnyitón (10. kép).

10. kép: A Szabadkai múzeum művészeti raktárában Glid Nándorral – jobbról Baranyi Anna, középen Glid Nándor

Glid Nándor retrospektív kiállítása teljesen mást jelentett számomra, mint az előző két tárlat. Részben azért, mert a művek adottak voltak, tehát nem kellett kutatni utánuk. Glid Nándorral nagy élmény volt együttműködni. Halk szavú, tapintatos ember volt, és nagyon bízott bennem. Többször jártam náluk Belgrádban. A felesége, Gordana Glid textilművész temperamentumos, de kedves asszony volt. A műterem a házukban volt. Amikor dolgoztunk, egész napot náluk töltöttem, és sok mindenről beszélgettünk. Mindketten közvetlenek voltak velem.

Glid Nándor az emlékműszobrászatra helyezte a hangsúlyt. Ritkán állított ki önállóan. Ez a retrospektív tárlat azonban nagyon fontos volt számára. A megnyitó után felvettem, hogy a kiállítást Belgrádban, a Kortárs Művészeti Múzeumban is be lehetne mutatni. Glid erre úgy reagált, hogy „ez a kiállítás megismételhetetlen, aki látni akarja, jöjjön el Szabdkára”. Ettől nagyobb elismerést művészettörténész nem kaphat. Valóban nagyon sokan eljöttek. Akkor Glid felajánlotta, hogy minden ezredik látogatónak ajándékba ad egy sokszorosított grafikát, az ötezredik

pedig egy eredeti grafikát kap. Izgultam, hogy lesz-e ötezredik. De nagyon gyorsan lett!

Nagy izgalommal töltött el a szobrok szállítása, mivel nagy részük viaszból volt. Ezeket Glid Nándor nagyon gondosan csomagolta. Szállításkor ott ültem a sofőr mellett a teherautóban. A kicsomagolásnál jelen volt az alkotó, és a kiállítás rendezésekor is mindent együtt csináltunk. A kiállítást 1990. január 11-től március 30-ig tartottuk nyitva (11. kép).

11. kép: Glid Nándor retrospektív tárlatának megnyitója a szabadkai Városi Múzeumban, 1990. január 11-én. Balról jobbra: Irina Subotić művészettörténész, Kasza József polgármester, Glid Nándor, Baranyi Anna, az Elektroremont igazgatója, Szekeres László régész, megbízott igazgató

Ezek a kiállítások későbbi munkásságom szempontjából is nagyon fontosak voltak. A sok-sok tapasztalat biztos alapot jelentett a budapesti éveim alatt. *N. K. O.: A kilencvenes évek délszláv háborúi sok ember életébe beleszóltak. Jugoszlávia, az ország, amelyben születtem, és amelyet a hazádnak tekintettél, megszűnt. Férjeddal Budapestre költöztetek, és egy új szakasz vette kezdetét az életetekben. Ez azonban nem jelentett leállást a munkádban,*

hiszen hamarosan egy olyan egyedi album létrehozásán dolgoztál, amely máig egyedülálló: a vajdasági írók portréinak albumán, amelyhez Szajkó István és Penovác Endre készített harminc nagyszerű arcképet, többek között Juhász Erzsébetről, Gion Nándorról, Tolnai Ottóról, Sziveri Jánosról és Bányai Jánosról. Az anyagból tárlatot is rendeztél a Petőfi Irodalmi Múzeumban 1993 nyarán.

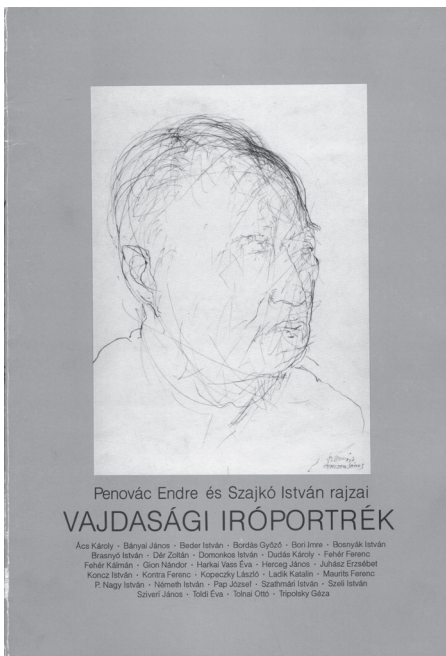
A Petőfi Irodalmi Múzeumban 1991. november 1-jén kezdtem dolgozni. Október 23-án jöttünk át Magyarországra, amikor a férjem katonai behívót kapott. A Petőfi Irodalmi Múzeummal jó munkakapcsolatom volt. A Balázs G. Árpád-kiállításra az Ady-versek akvarell és tus technikával készült illusztrációit kölcsönözték nekünk. Talán ennek is köszönhető, hogy amikor október 28-án meglátogattam a kollégákat, Botka Ferenc (1929–1911) főigazgató, aki szabadkai származású volt, rögtön felajánlotta, hogy felvesznek művészettörténeti munkakörbe, mivel éppen munkatársat kerestek. Szűk egy évet dolgoztam a Petőfi Irodalmi Múzeum Művészeti Osztályán. A múzeumnak rendkívül nagy és jelentős képzőművészeti gyűjteménye van, és komoly szakembergárda dolgozott ott akkor is és ma is. Én a Hatvany-hagyaték feldolgozását kaptam feladatul, és egy kiállítás rendezése volt a feladatom Saáry Éva Svájcban élő író képzőművészeti alkotásaiból.

Közben Erdélyi Lajos fotóművész erdélyi írókról készült fotóinak kiállítását rendezte Kovács Ida osztályvezető. Ekkor Botka Ferenc főigazgató javasolta a vajdasági írók portréinak kiállítását. Ez igen megtisztelő feladat volt számomra, de portrék nem voltak hozzá. Az erdélyi írókkal kapcsolatban Erdélyi kész anyaggal kereste fel a múzeumot. A vajdasági írókról először is portrékat kellett készíteni ahhoz, hogy legyen kiállítás. Felvettem a kapcsolatot Szajkó Istvánnal és Penovácz Endrével, és elindult a munka. 1993 júniusában nyílt meg a kiállítás a PIM dísztermében. Harminc vajdasági író portréja volt kiállítva, rajzok és pasztellek. Nagyon ünnepélyes volt. A katalógus készítésekor Balázs-Arth Valériát mint irodalmi végzettségű munkatársat kértem fel az együttműködésre. Ő írta a rövid életrajzokat, és választott egy-egy idézetet az író valamelyik művéből. Botka Ferenc bevonta a Forum Könyvkiadót is ebbe a programba, így közös kiadvány készült, melyhez Bordás Győző igazgató írta az

előszót. Én 1992. október 1-jétől már az MTA Zene-tudományi Intézet Zene-történeti Múzeumának munkatársa voltam, de a *Vajdasági íróportrék* kiállításon zökkenőmentesen dolgoztam (12. kép).

N. K. O.: Hogyan kerültél át a Petőfi Irodalmi Múzeumból időközben a Zene-történeti Múzeumba?

A Petőfi Irodalmi Múzeumban a lehető legjobb körülmények között dolgoztam, mégis nagyon hiányzott a szabadkai Városi Múzeum. Ott hosszú távú terveim voltak, amelyeket szerettem volna megvalósítani. Oda húzott a szívem. Arra is gondoltam, hogy talán könnyebb lenne a honvággyal megküzdeni, ha olyan múzeumban dolgoznék, amelyet korábban nem ismertem. 1992 augusztusában egy munkahelyi feladat kapcsán ismerkedtem meg Sz. Farkas Mártával (1938–2017), a Zene-tudományi Intézet igazgatóhelyettesével, aki a Zene-történeti Múzeumot is irányította. A múzeumban éppen munkatársat kerestek. Elmondtam magamról, hogy középfokú zeneiskolát is végeztem, és hogy korábbi kutatási témáimmal kapcsolatban Budapesten Szabó Júlia volt a segítségemre. Talán ez is közrejátszott abban, hogy amikor Falvy Zoltán (1928–2017), a Zene-tudományi Intézet igazgatója behívott, a rövid beszélgetés után azt kérdezte, hogy mikor szeretnék kezdeni. Október 1-jében állapotunk meg. Ennek külön örültem, mert az a zene világnapja.

12. kép: A *Vajdasági Íróportrék* katalógus címlapja, Petőfi Irodalmi Múzeum, 1993

Később tudtam meg, hogy Sz. Farkas Márta Szabó Júlia és Marosi Ernő évfolyamtársa volt, a zenetudományi szak mellett ugyanis francia nyelvet és művészettörténetet is végzett. Mesélte, hogy mindketten kimagaslóak voltak már az egyetemi évek alatt is. Márta nagyra értékelte őket, mint ahogy a művészettörténészek világában mindenki. Nekem ők biztos pontot jelentettek Magyarországon.

A Zenetörténeti Múzeumnak tehát Sz. Farkas Márta személyében volt művészettörténésze, ő azonban főként zene- és hangszertörténeti témákkal foglalkozott. Azt is fontos megemlíteni, hogy a Zenetudományi Intézet első igazgatója, Szabolcsi Bence (1899–1973) zenetörténész művészettörténész is volt egyben. Mindkét szakot Lipcsében végezte el. Előtte Budapesten jogot, filozófiát és irodalomtörténetet tanult. Feltételezem, hogy Szabolcsi Bence személye is közrejátszhatott abban, hogy az 1969-ben megalapított Zenetörténeti Múzeum csatlakozott a RiDim (Association Répertoire International d'Iconographie Musicale) nemzetközi zeneikonográfiai egyesülethez. A Zenetörténeti Múzeum begyűjtötte a fotókat a magyarországi múzeumok zenei témájú képzőművészeti alkotásairól, és elkészítette a leírásokat, ami bekerült a RiDim adatbázisába. Ennek a munkának az egyik eredménye a *Kép és zene* című kiállítás volt 1981-ben a Szépművészeti Múzeumban, amelyet Sz. Farkas Márta rendezett. Falvy Zoltán pedig a RiDim nemzetközi vegyesbizottságának volt a tagja. Amikor a Zenetörténeti Múzeumban elkezdtem dolgozni, akkor már befejeződött ez a zeneikonográfiai munka.

N. K. O.: Mikor és miért végezted el a kétéves éremművészeti posztgraduális tanulmányokat? Ezzel a művészettörténész szakma egyik ritka specialistája lettél, amiből kifolyólag mi is sokat köszönhetünk neked. A PhD-képzésed témája is ehhez a műfajhoz kötődött. 2003-ban doktoráltál, a disszertációd címe A zenei témájú magyar éremművészet a 20. században. Mesélnél erről a folyamatról egy kicsit bővebben?

A Petőfi Irodalmi Múzeumban a kollégák úgy fogadtak, mint régi ismerőst. A Művészeti Osztályon Kovács Ida osztályvezető mellett Ladányi József és Ridovics Anna művészettörténészek dolgoztak, valamint Nyerges Gabriella gyűjteménykezelő, aki magánúton végezte közben az ELTE művészettörténet szakát. Alighogy elkezdtem dolgozni, a Művelődési

Minisztérium az ELTE szervezésében meghirdette a numizmatikai és a heraldikai posztgraduális képzést múzeumi dolgozók számára. Ladányi József a numizmatikai szakot fontolgatta, Ridovics Anna pedig a heraldikát. Javasolták, hogy én is jelentkezzek valamelyikre. A Petőfi Irodalmi Múzeumnak jelentős éremgyűjteménye volt, ezért arra a döntésre jutottunk, hogy akár ketten is elvégezhetnénk a numizmatikai szakot. Botka Ferenc főigazgató is támogatta a döntésemet. Tizenhárom hallgató volt a numizmatikán, főként történészek, de akadtak régészek is, és Ladányival mi ketten művészettörténészek voltunk. (Ladányi közben abba hagyta.) 1992-ben kezdődött az oktatás, és 1994 júniusában fejeződött be. Az első félévben a görög és a római numizmatika nagy kihívás volt számomra, de egyre közelebb kerültem ehhez a számomra idegen világhoz, és annak is örültem, hogy ily módon betekintésem lett a magyarországi felsőoktatásba. Talán legjobban a magyar középkor érdekelt, amit Gedai István tanított. Tanultunk éremművészetet is. G. Héri Vera a reneszánsztól a 20. századig terjedő időszakot, L. Kovásznai Viktória pedig a 20. századi magyar éremművészetet adta elő. Rendkívül jól szervezett oktatás volt. Az órák legnagyobb részét a Magyar Nemzeti Múzeum Numizmatikai Osztályán tartották, mivel ott vannak a nagy gyűjtemények. A szakkönyveket és a szakfolyóiratokat is kézbe vehettük. Más helyszíneken is voltak előadások, például az ELTE-n, a Magyar Nemzeti Bankban és a Magyar Nemzeti Galériában. Kiváló képzés volt, az egyes területek legismertebb szakértői tartották az órákat.

A Zenetörténeti Múzeumnak jelentős éremművészeti gyűjteménye van, amivel megfelelő szakember híján nem volt, aki komolyabban foglalkozzon. A művészettörténeti tanszékeken nem tanítanak éremművészetet, tehát művészettörténészként nem is tudtam volna vállalni ezt a munkakört. Ezért ma is hálás vagyok a PIM-beli kollégáimnak, akik arra biztattak, hogy jelentkezzek a numizmatikai szakra.

Első nagy munkám a Zenetörténeti Múzeumban az éremgyűjtemény alapos megismerése volt. Közben Szabó Júlia megbízott a Magyar Tudományos Akadémia éremgyűjteményének a feldolgozásával. Ez is nagyon szép feladat volt, és sokat tanultam belőle, mivel ott jelentős 19. századi külföldi anyag is van. Abból írtam *A Magyar Tudományos Akadémia érem-*

gyűjteménye / Az Akadémia és akadémikusai 1845–1902 című szakdolgozatot a numizmatikai posztgraduális képzés befejezésekor. És a Magyar Tudományos Akadémia állandó kiállításába, amely 1984-ben nyílt meg, én válogattam az éremanyagot.

Közben a Zenetörténeti Múzeumban *A zene a magyar éremművészetben 1898–1993* című kiállítás előkészületein dolgoztam, amely 1994-ben a nemzetközi éremművészeti szövetség, a Fidem (*Fédération Internationale de la Médaille d'Art*) XXIV., Budapesten megrendezett kiállítása és konferenciája alkalmából nyílt meg. A múzeum éremkiállítására nemcsak a gyűjteményéből válogattam, hanem több kortárs szobrászművész is felkerestem, akik zenei témákkal foglalkoztak, és tőlük is kölcsönöztünk. Ennek a tárlatnak jelentős sikere volt, számomra pedig kitűnő alapot jelentett a továbblépéshez. Többek között a PhD-téma kiválasztásához is.

N. K. O.: Tehát az érem már akkor lehetőséget teremtett számodra a nemzetközi és kortárs színtérbe való bekapcsolódáshoz. Mennyire tudtad kamatoztatni korábbi ismereteidet?

Ekkor ismerkedtem meg Keszthelyi Katalinnal, a Képzőművészeti Lektorátus igazgatónőjével. Amikor megtudta, hogy Szabadkáról jöttem, megkért, hogy legyek segítségére a szerbiai művészekkel való kapcsolat felvételében, akik az embargó miatt nem vehettek részt a kiállításon. Ő lehetőséget adott arra, hogy a munkáik szerepeljenek a kiállításon és a katalógusban is. Ez nagyon meghatározó gesztus volt. Az is jelentős esemény volt, hogy a FIDEM konferencián találkoztam Irina Subotić művészettörténésszel, aki előadást tartott. A díjazott művészek között pedig ott volt Dudás Sándor topolyai származású művész, aki akkor Csongrádon élt a családjával.

N. K. O.: Időközben a magánéletedben is több jelentős esemény történt: anya lettél. Az életednek ezt a részét kevesebben ismerik, de mindenképpen fontosnak tartom megemlíteni.

Úgy éreztük, hogy sok segítséget kaptunk az ismerősöktől, amit nem biztos, hogy kellőképpen meg lehet köszönni. Ezért a férjemmel azon gondolkodtunk, hogy a legjobb lenne, ha szülő nélkül maradt gyerekeknek segítenénk. Így került hozzánk 1995 szeptemberében az óvodás korú Cintia, majd a következő évben a húga, Debóra. 1997-ben a lakás-

körülményeink jobbra fordultak. Egy művészházaspár ismerősünknek volt háza Mányon, amit akkoriban nem használtak, és felajánlották, hogy három évig ingyen igénybe vehetjük – egyikük felmenői a Vajdaságból származtak. Ebben a faluban otthonra találtunk, és el is határoztuk, hogy itt veszünk házat, amint arra lehetőségünk lesz. 1999 tavaszán érkezett Erika a családukba, aki akkor három és fél éves volt. 1999 őszén vettük meg a házunkat Mányon. Úgy nézett ki, hogy minden jól alakul, megtaláltuk a helyünket a szakmában, és a magánéletünk is szépen rendeződött. A férjem a Fővárosi Szociális Központban dolgozott. 2001 februárjában azonban megbetegedett, és a súlyos betegségét nem tudták meggyógyítani. Ekkor történt a tragédia, Donát május 11-én meghalt. Ezek után már nem tudtam egyedül vállalni a három gyermek gondozását a munkahelyem mellett, ahol 2002-ben kineveztek vezetőnek. Cintia és Debóra egy másik családhoz költözött Pátyra. A kapcsolat szoros maradt, a hétvégék, az ünnepek és az iskolaszünetek egy részét együtt töltöttük. Erika pedig, az örökbe fogadott lányom, velem maradt.

N. K. O.: Visszatérve a munkádra, melyik kezdeti tárlataidat említenéd még meg a Zenetörténeti Múzeumban töltött éveid időszakából?

Az 1995-ös év volt nagyon sikeres. Öt kiállítást rendeztem! Budahelyi Tibornak, Várnagy Ildikónak és Körösi Tamásnak (1953–2010) önálló kiállítást. Ezenkívül volt még a zenei témájú művészkönyv-kiállítás és a *Bartók a képzőművészetben* tárlat. Mindegyik jelentős volt a maga módján. Budahelyi Tibor retrospektív tárlata azért volt számomra különösen fontos, mert ő 1980-tól 1989-ig csak zenei témájú érmekeket, kisplasztikákat, grafikákat és köztéri szobrokat készített. Nincs rajta kívül magyar művész, aki ilyen hosszú ideig a zenei témák elkötelezettje lett volna.

A másik nagy kiállítás, a *Bartók a képzőművészetben* a zeneszerző halálának 50. évfordulója alkalmából, 1995 szeptemberében nyílt meg. Erre a kiállításra több művész is felkértem, hogy készítsenek alkotást (Lugossy Mária, Budahelyi Tibor, Nádler István, Szabados Árpád). Ekkor Kadar Joseph Párizsban élő magyar művész felkeresett, és több alkotását a múzeumnak ajándékozta, továbbá jelezte a külföldi mail arttal foglalkozó művészeknek, hogy küldjenek mail artot a Bartók-kiállításra. Ily módon is gyarapodott a gyűjteményünk, és miután vége lett a kiállításnak, töb-

ben is a múzeumnak ajándékozták az alkotásaikat. Így egy szép Bartók ihlette alkotásokból álló kollekcióval gazdagodott a gyűjteményünk. Eből idén Borz Zsófia fiatal kolléganőm rendez kiállítást.

N. K. O.: Beszélte az éremművészeti tanulmányaidról és munkáidról. A sors kezének is nevezhető, hogy a Zenetörténeti Múzeumba való elhelyezkedésnél közrejátszott az, hogy Szabadkán elvégezted a középfokú zeneiskolát, a Telcs Ede-monográfiára való felkérés pedig éremszakértői végzettségnek köszönhetően érkezett. Így fonódnak össze a szálak, és kötik össze a múltadat a jelenel, és az itthon az otthonnal. Mit jelentett neked Telccsel foglalkozni, és Telcsen kívül volt-e más nagyobb munkád, amellyel kapcsolatot tartottál a Vajdasággal?

Úgy gondolom, az életben nincsenek véletlenek. Sokszor évek vagy évtizedek után derül ki, hogy valójában milyen szoros a kapocs életünk egyes eseményei között. Az itthon és az otthon közötti kapcsolat nagyon fontos. A szabadkai Városi Múzeum több volt számomra, mint munkahely. Ha visszagondolok, hogy óvodásként milyen áhitattal néztem a bunyevác és a magyar szobaenterióörököt a szabadkai múzeumban, akkor abban is biztos vagyok, hogy az sem volt véletlen, azok a meghatározó élmények is közrejátszottak abban, hogy muzeológus lettem. A budapesti éveim alatt a múlt és a jelen közötti összefüggések sorozatát éltem meg. Például, ahogy azt mondtam is, Almási Gábor retrospektív tárlata volt az első komoly munkám a szabadkai múzeumban, aztán pedig te meghívtál Tóthfalura, Almási szülőfalujába, 2003-ban a neki szentelt emléktábla, utcanévtábla és kapu avatójára, valamint az első könyved bemutatójára. Máig szimbolikus értékűnek tartom, hogy akkor együtt lehettünk mi hárman, szabadkai művészettörténészek, amire sem előtte, sem utána nem volt példa (13. kép).

Ha maradok Szabadkán, akkor Telcs Ede érmeivel nem foglalkoztam volna. Gondolatban sokszor visszatérek a szabadkai múzeum művészeti raktárába, és látom Telcs Ede *A két bornemissza* című szobrát és a két dombozművet, a *Nincs édesebb, mint a méz* és a *Mikor én még legény voltam* címűeket. Több évtized telt el, mire neked köszönhetően komolyan belevetettem magam Telcs munkásságának kutatásába, amikor meghívtál a szecessziós konferenciára 2014-ben. Amikor először találkoztam Telcs al-

13. kép: Három szabadkai művészettörténész és egy szobrász: a Tóthfaluban Almási Gábornak szentelt kapu, emléktábla, utcanévtábla avatója és a róla szóló könyv bemutatója alkalmából – balról: Bela Duranci, Baranyi Anna, Ninkov K. Olga, Szarapka Tibor; 2003. szeptember

kotásaival, nem gondoltam volna, hogy idővel a fő kutatási témáim közé tartozik majd a munkássága. Az is elgondolkodtató, hogy a kapcsolatom Telcs Edével valójában óvodáskoromban kezdődött. Sokszor nézegettem a híres topolyai orvost, Hadzsy Jánost ábrázoló szobrát az egészségház közelében. Ma az egészségház új udvarában van (14. kép). Szüleim a doktorról meséltek sokat, a szobrászt nem ismerték, róla nem beszélgettünk. Nekem akkor ez a szobor volt a csoda, ez volt az első komoly képzőművészeti alkotás, amit életemben láttam, vagy amire visszaemlékszem. Ha visszagondolok a környezetre, a csodálatos topolyai parkra, ami szintén lenyűgöző volt számomra, akkor nagyon boldog vagyok, hogy ilyen élményekben volt részem már kisgyerekként. Úgy tűnik, hogy az életben az útjaink ki vannak jelölve. Az én életemben is Szabadka és Budapest játszik döntő szerepet, hasonlóan Telcs életéhez. És van egy harmadik fontos város is, Telcs esetében Baja, nálam pedig Topolya, ahol először ta-

14. kép: Telcs Ede topolyai szobránál, a dr. Hadzsy János-mellszobornál, a *Telcs Ede éremművészete* című könyv bemutatójának napján, 2016. április 17-én. Jobbról: Virág Gábor, a Forum Könyvkiadó igazgatója, Náray Éva, a Juhász Erzsébet Könyvtár igazgatója, Baranyi Anna, Ninkov K. Olga, Szalma Viktória alkalmazott grafikus

lálkoztam Telcs Edével. Mindezek után, mondhatom, hogy nincsenek véletlenek.

A képzőművészek között a másik csoda Vinkler Imre volt számomra. A szabadkai gimnáziumban az egyetlen művészettörténet órát Vinkler tartotta. Egész idő alatt a katedrán állva beszélt nekünk, nagyon mély gondolatokat osztott meg velünk. Arra nem emlékszem, hogy pontosan mit is mondott, de az biztos, hogy a lényének kisu-gárgzását nem felejttem el soha. Nagy elégtétel volt számomra Vinkler Imre iránt, amikor arra kértél fel, hogy legyek a szakmai lektora a Vinkler-monográfiának, amit a fiatal művészettörténész, Kucor Tamara írt.

N. K. O.: Volt-e olyan munkád, amellyel kapcsolódtál egyetemi tanulmányaid színhelyéhez?

Különleges pillanatok voltak, amikor 2010-ben az Erkel Ferenc jubileumi kiállítás rendezésekor Stvean Todorović szerb festőművész munkásságának kutatásához járultam hozzá. Köszönve annak, hogy Belgrádban végeztem az egyetemet, Todorović neve ismerős volt számomra, és ami-

kor az Országos Széchényi Könyvtár Zeneműtárában a *Brankovics György* című opera plakátján felfedeztem a nevét, azonnal elkezdtem utánajárni a díszletterveknek. Az akvarellvázlatok egy részét a Magyar Állami Operaház gyűjteményében találtam meg. Ezek a leheletfinom akvarellek Todorović keze munkái. Erről először Irina Subotićnak számoltam be, aki javasolta, hogy tartsak erről a témáról előadást Belgrádban. A Szerb Tudományos Akadémia szervezésében tartottam meg az előadásomat, ami nagy élmény volt számomra, az ismerősökkel, kollégákkal való találkozás igazi feltöltődést jelentett. Ez a kutatásom magyarul jelent meg Újvidéken *Újabb adatok Erkel Ferenc Brankovics György című operájának budapesti ősbemutatójáról* címmel a *Létünkben*, 2010-ben. Amikor a *Brankovics György* opera jelmezterveivel foglalkoztam, egy érdekes adatra bukkantam, még hozzá arra, hogy a Zenetudományi Intézet helyén álló épület egykor Brankovics vejének, Cillei Urliknak volt a háza. Cillei Brankovics György lányával, Katalinnal kötött házasságot 1432 körül. Tehát nagy valószínűséggel Brankovics György is megfordult abban az épületben, amelynek a helyén 2010-ben, az Erkel-kiállításon a róla szóló opera anyaga szerepelt. Különleges érzés visszamenni az időben és elképzelni a despotát, amint lányánál és vejénél vendégeskedik. Utána további különleges adatra bukkantam. Brankovics nagybátyjának, Stefan Lazarevićnak (Visoki Stefan) Budán is volt háza, még hozzá az Országház utcában, ott, ahol a Zenetudományi Intézet első székháza volt. Az Erkel-kiállítás rendezésekor kapcsolatban voltam a Szerb matica Galériával, továbbá az újvidéki színháztörténeti és a belgrádi városi múzeumokkal is (15. kép).

N. K. O.: És a szabadkai Városi Múzeummal is. Hiszen 2010 decemberében a portrékiállításunkban szép számú közönség előtt megtartottad Erkel Ferenc arcképei és Brankovics György című operájához készült Stevan Todorović-vázlatok című előadásodat. Meleg hangulatú, bensőséges légkörű est volt. Hat évvel később a Forum gondozásában megjelent Telcs Ede éremművészete című könyved bemutatójára Szabadkán, ugyancsak a Városi Múzeumban került sor. Kutatásaidnak köszönhetően jött el Hollandiából erre az alkalomra és tartott előadást Jadwiga Pol-Tyszkiewicz, a Beelden aan Yee Szobormúzeum munkatársa, de Belgrádból is szerepelt ekkor egy alkotás az alkalmi kamaratárlaton.

15. kép: Baranyi Anna előadást tart a szabadkai Városi Múzeum portrékiállításán 2010 decemberében

A Soldatovits Ferencet ábrázoló gyönyörű öntött technikával készült Telcs-plakett egyetlen példánya Belgrádban van Svetozar Mirkov szobrászművész tulajdonában. Ez is a csoda kategóriájába tartozik.

N. K. O.: Az idén ünnepelték a Zenetudományi Intézetben a 70. születésnapodat, valamint hogy 30 éve vagy a Zenetörténeti Múzeumban munkaviszonyban, és abból 20 évig voltál az igazgatója, illetve, ahogy Magyarországon mondják, a vezetője. Mennyire volt nehéz ez a 30, illetve 20 év? Milyen eredményeknek örülsz a legjobban?

Nehéz is volt, és szép is volt! 39 évesen kellett előről kezdeni. Az első pillanattól kezdve tisztában voltam azzal, hogy új kutatási területet kell találni. Nagyon szerencsésnek érzem, hogy lehetőségem nyílt a posztgraduális és a PhD-tanulmányok elvégzésére, ami a beilleszkedést is segítette. A Petőfi Irodalmi Múzeumban és a Zenetörténeti Múzeumban is nagyon elfogadóak voltak a kollégák. Különösen hálás vagyok Sz. Farkas Mártának, akivel kiváló kollegiális kapcsolatban voltam 1992-től egészen haláláig.

A zene a magyar éremművészetben 1898–1993 című kiállítás után 1995-ben nagy lelkesedéssel rendeztem zenei témájú képzőművészeti kiállításokat a tágas Bartók-teremben, amely a Zenetudományi Intézetnek otthont adó Erdődy–Hatvany palota első emeletén helyezkedik el. Ebben a teremben 1987-től a *Bartók műhelyében* című állandó tárlat volt, majd 1995 tavaszán Somfai László, a Bartók Archívum vezetője új Bartók-kiállítást rendezett a Zenetörténeti Múzeum időszaki kiállításainak termeiben. Így szabaddá vált a Bartók-terem, amely egykor a neobarokk stílusban átalakított palota „nagy szalonja” volt. Ma is az épület legrepresentatívabb terme, hangversenyek és konferenciák színhelye.

N. K. O.: Ebben a teremben ünnepeltek téged az idén a kerek évfordulód alkalmából.

Ez a tágas, csodás terem, ahonnan a Szent István-bazilikára és a parlamentre nyílik kilátás, ideális volt kortárs képzőművészeti kiállítások rendezésére. Budahelyi Tibor szobrászművész *Egy hang nyoma* című kiállítása volt az első, amelyet márciusban Kocsis Zoltán zongoraművész nyitott meg. Ez a kiállítás azért is volt fontos, mert a művész 1980-tól 1989-ig kizárólag zenei témákkal foglalkozott, szobor, érem és grafika műfajokban egyaránt. Ennek a sikere adta meg az impulzust a folytatáshoz. Úgyszólván anyagi háttér nélkül, az összefogásra alapozva követték egymást a kiállítások, mint Körösi Tamás *Tájhangok*, Várnagy Ildikó *Jelírások modern zenére*, majd a *Könyv és zene* művészkiadvány tárlat, és végül mindezt a *Bartók a képzőművészetben* című kiállítás koronázta meg. A legnagyobb szakmai elismerést számomra Szabó Júlia művészettörténész *Új Művészetben* megjelent méltatása jelentette, aki remélte, hogy az ígéretes sorozatnak lesz folytatása. A későbbiekben azonban csak nagy ritkán volt lehetőség a Bartók-terem kiállítás célú használatára, így helyhiány miatt félbeszakadt a képzőművészeti kiállítássorozat. 2006-ban volt még egy igazán megtisztelő lehetőség számomra, amikor a párizsi Magyar Intézetben a *Hommage à Bartók* kiállítást rendeztem, amely az 1995-ös tárlat változata volt.

A problémák hasonlóak. Szabadkán és Budapesten is a hely hiánya hatott ki a lehetséges programokra, szakmai teljesítményekre. De a szakember nem sajnálkozik, hanem alkalmazkodik az adott körülményekhez.

N. K. O.: 2002-ben kineveztek múzeumvezetőnek, ami nálunk a szakmai igazgató fogalmának felel meg talán.

A szakmai pályafutásomat illetően ez nagy változást hozott. Tallián Tibor, a Zenetudományi Intézet igazgatója nevezett ki. Bármilyen témához is nyúltam, nagy segítségemre voltak művészettörténeti tapasztalataim. 2002-ben Dohnányival foglalkoztam, akkor rendeztem kiállítást a születésének 125. évfordulója alkalmából, de abban az évben kezdődtek a felújítási munkák is, amelyek a múzeum kiállítási tereit is érintették, és 2009-ig tartottak. Ez alatt az időszak alatt főleg a hangszergyűjteményre foglalkoztam, valamint Pásztory Ditta hagyatékával, amely 2006-ban érkezett a Múzeumba.

N. K. O.: Pásztory Edith, ismertebb nevén Bartókné Pásztory Ditta (1903–1982) zongoraművész 1922-től a Zeneakadémián Bartók Béla növendéke, majd 1923-tól a felesége volt. Aki az általad említett hagyaték kapcsán csupán kottákra, fotókra és levelekre gondol, nagyot téved. Ez egy más szempontú muzeológiai csemege. Miről is van itt szó?

Valóban. A Zenetörténeti Múzeumba került rendkívül gazdag tárgyi gyűjtemény elsősorban a művész házaspár mindennapjait és munkásságát idézi fel. Itt a művésznő ruhatárára kell gondolni, beleértve a felépőruháit is, de például olyan ritkaságokat is, mint a keresztelőlőpohara vagy a lánykori névjegykártyája. A hagyatékban Bartók Béla tárgyai is szerepelnek, például a nyakkendője, a táskája, a mandzsettagombjai, a pénztárcája, a fényképezőgépe, vagy egy úti vasaló, cigarettásdobozok, ingametrónóm. Vikárius Lászlóval 2007-ben *Édes Dittám* címen mutatuk be a hagyatékot, majd F. Dózsa Katalin textilszakértővel folytattuk a feldolgozást, és 2016-ban rendeztük az *Egy különleges életút tanúi* című kiállítást a Zenetudományi Intézetben. A hagyatékot bemutató könyv azonos címen jelent meg 2017-ben.

Ez utóbbi tárlat már annak az igazán nagy kiállítási tevékenységnek a része volt, amely a felújítási munkálatok befejezésével, 2009-ben vette kezdetét. Tallián Tiborral, a Zenetudományi Intézet igazgatójával, Eckhardt Máriával, a Liszt Ferenc Emlékmúzeum és Kutatóközpont igazgatójával, valamint Mikusi Balázssal, a Széchényi Könyvtár Zeneműtárának vezetőjével valósítottuk meg a nagy jubileumi Haydn- (*Jopseph Haydn*

és Magyarország, 2009), Erkel- (*Opera és nemzet – Emlékkiállítás Erkel Ferenc születésének 200. évfordulóján*, 2010) (16., 17. képek) és Liszt- (*Liszt és*

16. kép: A budapesti Zenetörténeti Múzeum Erkel-kiállításának megnyitóján Baranyi Anna bemutatja a tárlatot, 2010

a társművészetek – emlékkiállítás Liszt Ferenc születésének 200. évfordulóján, 2011) (18. kép) kiállításokat a zeneszerzők bicentenáriumára. Ekkor igazán nagy hasznát vettem szabadkai tapasztalataimnak, a retrospektív Glid Nándor-kiállításnak és annak is, hogy a Városi Múzeum állandó kiállításának a koordinátora voltam 1991-ben. Nagy munka volt, de nagy megtiszteltetés is, hogy művészettörténészként részt vehettem ezeknek a jelentős kiállításoknak a rendezésében. Hogy teljes legyen a kör, a Haydn- és az Erkel-kiállítások között Vikárius Lászlóval, a Bartók Archívum vezetőjével rendeztük a *Bartók és Kodály anno 1910* kiállítást (19. kép).

N. K. O.: Nagy élmény lehetett olyan kottákat a kezében tartani, amelyeket a zeneszerzők komponálás közben írtak. Haydn autográf kottaival foglalkozva a Széchényi Könyvtár Zeneműtárában a kezed találkozott Haydn kezével, ugyanakkor tudom, hogy rád mindig is a múzeumban levő tárgyak

17. kép: Az Erkel-konferencián Bónis Ferenc zenetörténésszel Gyulán, 2010

nagy tisztelete volt jellemző. Azt vallod, hogy egy múzeumi szakembernek a tárgyak közelében a helye, legyen olyan – mondod – hogy szeressen a tárgyhoz nyúlni. Ismerje a technikákat, az anyagokat, a tárgyak létrejöttének folyamatát, legyen az műtárgy vagy hangszer. Mert a zenét például nemcsak a zeneszerzők hozzák létre, a zenei előadók pedig éltetik, hanem a hangszerek is, és azok, akik ezeket készítik.

Az új állandó hangszerkiállítást 2012-ben nyitottuk meg, ami egy újabb fordulópontra jelentett. Más jellegű feladataim voltak, mint Szabadkán az állandó képzőművészeti kiállítás rendezésekor. 2004-ben kezdtem el az előkészületeket, a hangszerek válogatását és restauráltatását, ami hosszadalmas feladat volt. Sokat jelentett, amikor 2009-ben Gerő Péter személyében a múzeumnak saját restaurátora lett, igaz, csak fél munkaidőben. Később a hangszerkiállítást 2014-ben egy hegedűkészítő, 2016-ban pedig egy zongorajavító műhellyel egészítettük ki. A hegedűkészítő műhely egykor Pilát Pálé, az első aranykoszorús hegedűkészítő mestéré volt, majd az ő tanítványának tanítványáé, Sáránszky Pálé lett, aki az

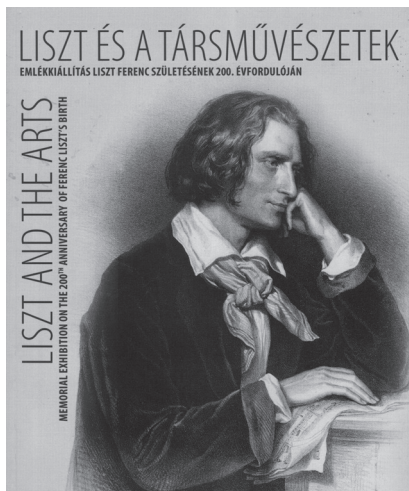
utánpótlás nevelésében ért el jelentős eredményeket. Sáránszky utolsó tanítványa Popara Nikola volt, egy vajdasági származású hegedűkészítő mester. Tőle egy brácsa szerepel a kiállításunkban (20. kép). Ennek a műhelynek köszönhetően terelődött egyre jobban a figyelmem a magyar hegedűkészítőkre. Így került sor arra, hogy a műhellyel egy időben Sáránszky Páltól és tanítványaiktól is bemutattunk egy válogatást. Ezt követte 2015-ben a *A Kónya család és a tanítványok*, majd 2018-ban *A Reményi család öröksége* című kiállítás, és

júniusban nyitjuk meg a *Nemessányi Sámuel, a „magyar Stradivarius”* című kiállításunkat. Sok örömet jelentettek ezek is. Nem reméltem, hogy a legjelentősebb magyar hegedűkészítőnek, Nemessányi Sámuelnek (1837–1881) is én rendezek majd kiállítást.

Még a kiadói tevékenységünkről említenék pár szót. A kiállítási katalógusok mellett, Gombos László zenetörténész kollégámmal, aki a szerkesztői feladatokat vállalta, könyveket is publikáltunk. Elsőként a Pásztor Ditta-hagyatékot bemutató *Egy különleges életút tanúi* (2017), majd a múzeum alapításának 50. évfordulója alkalmából *A Zenetörténeti Múzeum gyűjteményei* (2020), most pedig a *Nemessányi Sámuel, a „magyar Stradivarius”* (2021) című kötet jelent meg.

N. K. O.: Nagyon sok kérdést lenne még jó körbejárni, egy-egy kérdéskörben elmélyedni, viszont lassan pontot kellene tenni erre az ünnepi beszélgetésre. Mit üzensz a fiatal művészettörténészeknek?

Saját tapasztalataimból kiindulva tanácsolom a fiataloknak, hogy kérdéseikkel, dilemmáikkal merjenek az idősebb kollégákhoz fordulni. Meg-

18. kép: A *Liszt és a társművészetek* emlékkiállítás katalógusának címlapja, Zenetörténeti Múzeum, 2012

19. kép: A *Bartók és Kodály – Anno 1910* című kiállítás megnyitóján, a tárlatot Vikárius László és Baranyi Anna rendezték. MTA Zenetudományi Intézet, 2010

felelő hivatástudattal és alázattal ki tudják majd bontakoztatni a saját egyéniségüket, meg tudják találni azt a területet, amelyben a legeredményesebbek. Sok szép témát és sok sikert kívánok a fiatal művészettörténészeknek!

N. K. O.: Milyen terveid vannak, mit szeretnél még megvalósítani?

A Zenetudományi Intézetben a tudományos munkakörben dolgozó kollégák a nyugdíjazás után senior kutatói kinevezést kaphatnak. Így dolgozom én is továbbra a Zenetörténeti Múzeumban. Folyamatban lévő témáim Telcs Ede és Rácz Aladár munkásságának kutatása.

Telcs Ede szobrász- és éremművész munkásságával már évek óta foglalkozom. Most, születésének 150. évfordulója alkalmából egy nagymonográfia kiadása van tervben, amely majd Telcs Ede teljes munkásságát mutatná be. Ebben partnerek a bajai Türr István Múzeum és a szabadkai Városi Múzeum.

2021-ben az Eötvös Loránd Kutatási Hálózat pályázatán a *Rácz Aladár hagyatékának feldolgozása* című projektünk támogatást nyert, amely 2024-ben zárul. Rácz Aladár (1886–1858) világhírű cimbalomművész hagyaté-

kát Rácz Aladárné Yvonne Barblan a ZTI Zenetörténeti Múzeumának és Zenetudományi Szakkönyvtárának ajándékozta (1983, 1990). A hagyaték a művész koncertcimbalmán és cimbalomverőin kívül kéziratokat, kottákat, plakátokat, meghívókat, koncertműsorokat, fotókat, leveleket, tárgyi emlékeket és képzőművészeti alkotásokat tartalmaz. A különböző területek szakértőinek részvételével (zenetörténész, hangszer-történész, könyvtáros, művészettörténész) a teljes hagyaték feldolgozását végezzük. Hosszú távú terveim között szerepel Dudás Sándor szobrászművész munkásságának feldolgozása. Régi ismerősök vagyunk. Topolyán a Csáki Lajos általános iskolába jövet-menet többször találkoztunk. Majd 1981-ben hallottam, hogy Sándor a zágrábi Képzőművészeti Akadémia szobrász szakát végezte el. Akkor a Városi Múzeumban az Októberi kiállítást rendeztem, és felkerestem őt is. Az otthonában kiváló portrészobrokat láttam, ami őszinte örömmel töltött el. A következő jelentős találkozásunk Budapesten volt, 1994-ben a FIDEM kiállítás alkalmával. Zenei

20. kép: Baranyi Anna munkatársai körében a számára rendezett ünnepségen 2022-ben. Jobbról: Gerő Péter, Borz Zsófia, Baranyi Anna, Gombos László, Szöllősy Gyula

témájú érmei a Zenetörténeti Múzeum gyűjteményébe is bekerültek. Telcs Edéhez hasonlóan Dudás Sándor is kiváló portrészobrász és éremművész is egyben.

A Reményi-hagyaték további feldolgozására is gondolok, amely a magyar hegedűkészítés történetének szempontjából fontos terület. A hagyaték legjelentősebb részét, Reményi László (1895–1964) Nemessányi-kutatásait már publikáltuk a *Nemessányi Sámuel, a „magyar Stradivarius”* című könyvben, amely tavaly év végén jelent meg. A kortárs hegedűkészítők között nagyobb figyelmet fordítanak a szerbiai származású Popara Nikolára (1975, Verbász). A Bartók-témájú képzőművészeti alkotások további kutatását pedig Borz Zsófia művészettörténésszel szeretném folytatni. Annak külön örülnék, ha veled megírnánk Oláh Sándornak és Balázs G. Árpádnak a nagymonográfiáját. Talán túl sok a terv, mindezeknek a megvalósítása az erőnléteemtől is függ. Lehet, hogy elég csak a Telcs-et és a Rácz Aladárt említeni. Amit felsoroltam, az a nyolcvanadik születésnapig talán meg is valósulhatna.

N. K. O.: Végezetül, mit tartasz fontosnak a művészettörténész szakmában?

A tudás és a tapasztalat mellett fontos a kitartás és az alázat. Egy-egy téma kutatása és feldolgozása hosszabb időt, néha éveket vesz igénybe. Az induláskor nehéz felmérni, hogy milyen nehézségek várnak ránk, és azt is csak sejtjük, hogy sok jelentős és érdekes adatra bukkanunk majd. Gyakran fő műveket keresünk, amelyeknek a felkutatásához nagy elszántságra és hitre van szükség. A mi szakmánkban fontos a szerteágazó kapcsolatrendszer kialakítása is. A múzeumok, levéltárak és könyvtárak mellett művészekkel, művészek leszármazottaival, gyűjtőkkel, művészetet kedvelő magánemberekkel vagyunk kapcsolatban Szerbiában és Magyarországon, de esetenként a világ más országaiban is. Azt is tapasztaltam, hogy mindennek megvan a maga ideje. Például a szabadkai Városi Múzeumban a Glid Nándor retrospektív kiállítást, csak akkor, abban az időintervallumban lehetett 600 négyzetméteres felújított kiállítási térben megvalósítani.

Még csak annyit, hogy nincs két egyforma téma és nincs két egyforma művészettörténeti pálya sem. Mindenki a saját adottságait bontakoztatja ki a munkahelyének lehetőségeivel és elvárásaival összhangban.

JEGYZETEK

¹ Palusek Etelka, szül. Tóth Etelka (1930, Topolya – 1990, Topolya)

² Palusek István (1927, Topolya – 1999, Topolya)

³ Palusek Katalin (1954, Szabadka – 2020, Topolya)

⁴ Baranyi Anna kívánságára közöljük Pavle Vasić (1907, Niš – 1993, Belgrád) rövid szakmai életrajzát: Belgrádban a Művészeti Iskolában festészetet tanult (1922–1924), ahol tanárai voltak Beta Vukanović, Petar Dobrović és Ilija Šobajić. Majd Jovan Bijelić (1926–1929) lett a mestere. 1931-ben a jogi egyetemen szerzett diplomát. 1937-ben kezdte el a művészettörténeti tanulmányait. Már attól az évtől a tekintélyes *Umetnički Pregled* folyóiratban publikált, amelynek munkatársa, valamint szerkesztőbizottságának a tagja lett. 1939 őszétől Milan Kašanin meghívására a Nemzeti Múzeum munkatársa lett. 1947-ben diplomázott a művészettörténeti szakon. 1949-től kezdve együttműködött az újvidéki Matica srpskával. 1956-ban doktorált Ljubljanában. Tanított az Iparművészeti Akadémián (1950–1985), a Művészettörténeti tanszéken (1952–1963), a Zeneakadémián és a Dráma- és Művészeti Akadémián (1962–1974) az újvidéki Képzőművészeti Akadémián (1975–1980). A *Politika* napilap képzőművészeti kritikusa volt (1950–1980). Számos publikációja mellett a Matica srpska kiadásában jelentek meg a vajdasági városok művészeti topográfiáit feldolgozó nagy volumenű munkái: Karlóca (1978), Zombor (1984), Pancsova (1989).